

C. e. 167

Amey 007

St. Graec. in Oct. N. 93.

II 2 a 158

~~Hunc eme bellum venundam~~

1

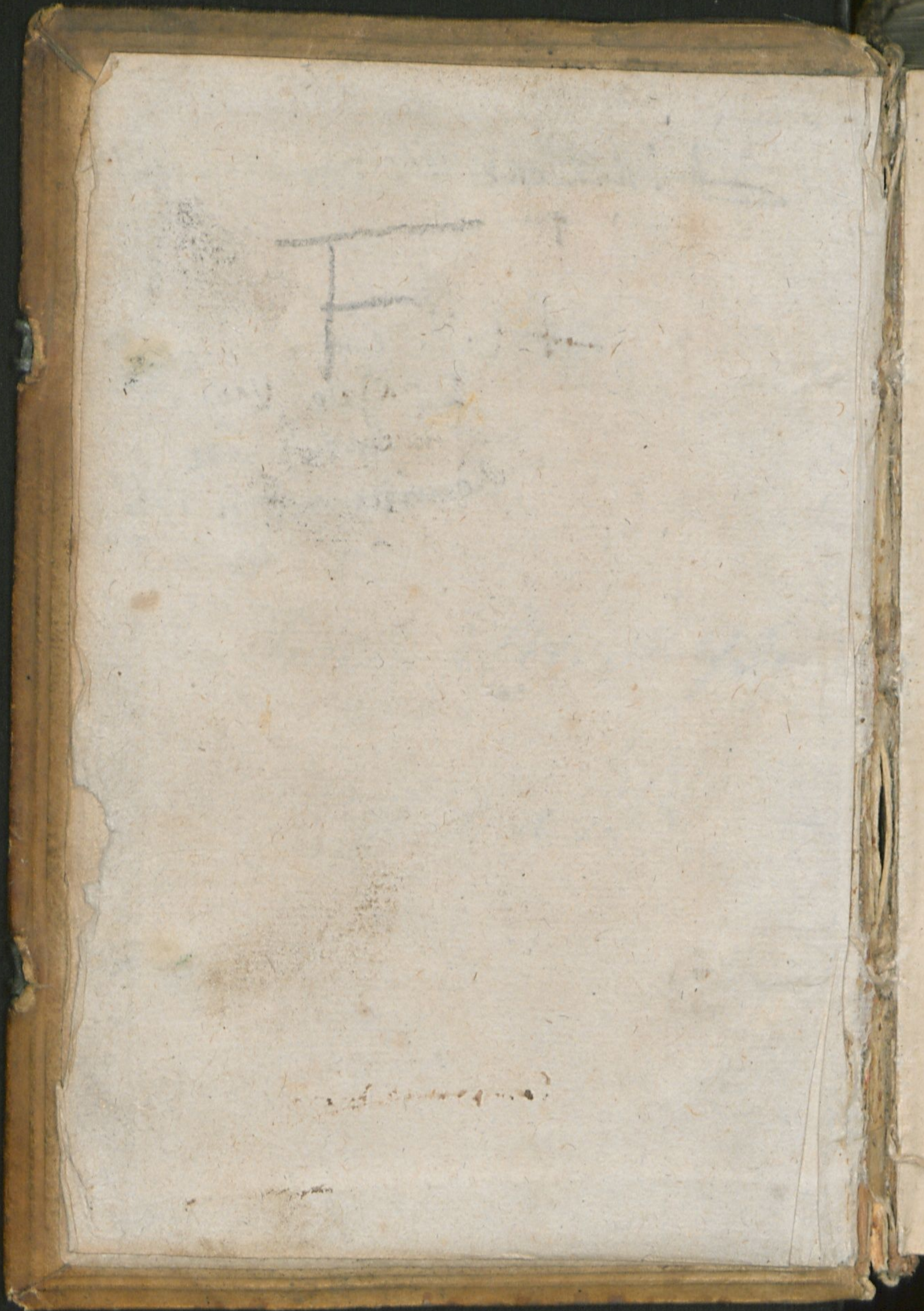
Hunc eme bellum
q̄ parvo venundam
Satur are
Commoda namq; videt

11
11
11

11
11

11

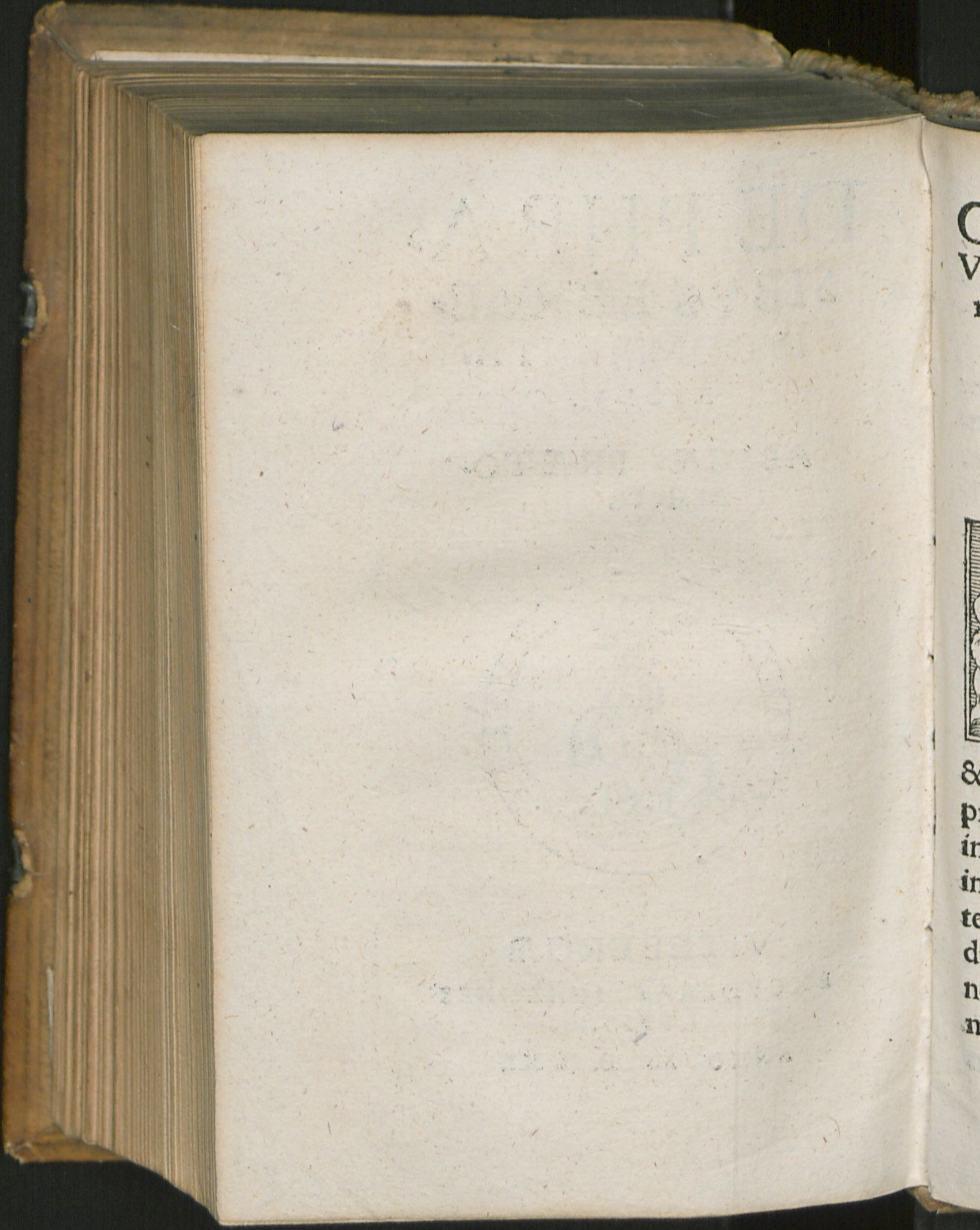
DE PHRA-
SIBVS EBRAE-
IS COMMENTA-
RIOLVS

ABDIAE PRÆTO-
RII.

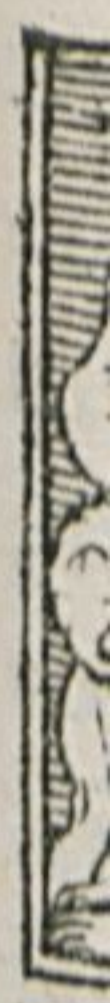

VITEBERGÆ
EXCVDEBAT IOHANNES
LVFFT.

ANNO M. D. LXI.

O
V
r

&
pi
in
in
te
du
ne
m

CLARISSIMO

VIRO PAULO PRÆTO-

rio, artium Magistro, & Archie-
piscopi Magdeburgensis Con-
siliario, Abdias Præ-
torius.

S. D.

TSI NON DE-

sunt nobis, quæ com-
mode uidentur hoc
loco exponi posse:
tamen ea nunc de-
cerpemus tantum,
quæ præcipua sunt,

& ad negocium hoc aliquando pro-
pius accedunt. Ac primum quidem
instituti nostri ratio reddenda est, De-
inde uero de usu commentarioli, cæ-
terisque nonnullis, idque paucis admo-
dum, uerba faciemus. In eo uero ge-
nere, a te Paule pro mutuo contendi-
mus amore, ut loquentes nos audias

A 2

non

EPISTOLA

non grauatim, causam benigne cognoscas, ac tum demum, si uisum ita fuerit, sententiam feras.

Cum olim, annis, ni fallor, abhinc quatuordecim, ad Ebrææ linguæ cognitionem iuuenili magis impetu, quam ratione iudicioq; raperemur, illud tum studio, curæq; nobis erat, ut una cum præceptis puerilibus medicrem uocabulorum suppellectilem atq; cognitionem coniungeremus, In eo cursu quid temporis, quid operæ sit positum, qui libri sacri perlecti, quoties relecti, quid attinet odiose narrare? Hæc uero sic gesta sunt, ut aliarum etiam rerum exercitia coniungerentur, quæ partim officij, partim priuatorum studiorum nomine fuerant suscepta. Ab eo deinceps tempore lapsis ut maxime quatuor annis, cum solidiorem aliquam noticiam animus expeteret, non iam de uocibus

bus solis, sed multo magis de formis loquendi integris, quas Phrasas Græcorum imitatione nuncupamus, cura nobis laborq; cœpit esse. Itaq; paulatim communissimas aliquot Regulas colligebamus, & addebamus exempla, prout occurrebant, & conuenire uidebantur. In utroq; uero cum uiuas præceptorum uoces, tum aliorum etiam explicationes sequebamur, & conferebamus interdum etiam nostras obseruationes, quæcumq; tum poterant esse. Nam, quod Cratylo Socrates dicit: *δοκῆς μοι αὐτόσπε ἐσκέφθαι τὰ τοιαῦτα καὶ πᾶς ἄλλῶν μεμαθηκέναι*, cur non alijs interdum hominibus tribuetur? cur non de recentioribus usurpabitur, quorum sunt obseruationes quædam non indignæ, ut cum priscis illis conferantur? Etsi autem subinde aliquid ad primam illam congeriem accessit: tamen permagnum illud est, quod a

A 3 nobis

EPISTOLA

nobis neglectum ad integri corporis constitutionem desideratur. Ex his igitur quis non uidet cursum illum non a paucis tantum annis inchoatum, non successisse nos alijs æmulandi causa, non insidiari laboribus, uestigijsq; illorum, qui prius aquas istas tentarunt? Quinpotius ab alijs multis hanc Spartam ornari cuperemus, atq; adeo, ut fiat aliquid ab ijs, qui possunt, obtestamur.

Sed his omissis illud in quæstionem uenit, num sit aliquod in hac re præcium operæ, pondus atq; momentum. Hic quid est, quod quærat? Nam quorsum hæc tendunt? Ad sacras nimirum locutiones intelligendas. Itaq; quam est illa sacrarum diuinarumq; rerum cognitio necessaria, tam debent etiam esse commentationes in hoc genere gratæ. Considerentur hic rixæ de uocabulis & Phrasi-

phrasibus, quæ sæpe sunt in Ecclesia motæ. Samosatenus λόγος in Iohanne decretum interpretatur, idque ex mera Grammatices inscitia, quæ docet λόγος pro eo, quod est λέγω, usurpari, sicut & iusticia pro iustificante, fortitudo pro fortificante. In eam enim sententiam Irenæus etiam, ni fallor, interpretatur, sed Basilius ideo dici putat, ὅτι ἐκ τῶν ὅσων προήλθε. Fuerunt, qui ex textu Matthæi: Donec peperit primogenitum, contenderunt, Mariam post Christum alios etiam liberos peperisse, sed Phrasin non viderunt, quæ talis est, ut sequentia quoque tempora nonnunquam includat. Monachi miscentes legem & Evangelium Pauli se autoritate tuentur, qui Evangelium legem fidei uocat, sicut ipse memini a Monacho factum in aliqua disputatione esse, sed hic ex fontibus discitur Ebræis unum idemque uocabulum & genera-

A 4 liter

EPISTOLA

liter quamlibet doctrinam, & deinceps in specie Mosaicam illam legem denotare. Quam uero possem hic esse copiosus collatis exemplis, quæ in Psalmis, in Prophetis, in primo capite Iohannis, in Romanis, alijsq; plurimis locis continentur. In talibus igitur est opus aliqua manu ductione, rudimentis, & quasi pædagogia, ac profunt ad eam rem communiores quidam Canones non parum.

At unde sunt illæ uarietates, perplexitates & inuolucra sermonis in diuinis potissimum libris? Profecto non aliunde, nisi ex peculiari quadam gentis, & linguæ proprietate. Atq; id quidem cum alijs multis habet commune. Nam quæ gens est, quæ non habeat suos quosdam Idiotismos? Quæ est ars uel professio, cui non suæ sint & uoces interdum & locutiones? Imo uero unum idemquæ sæpe uocabulum in diuersis artibus

tibus diuersam obtinet notationem. Quæ denicq; ætas, quæ non a suis etiam maioribus & in appellationum, & formularum usu discedat? Quid quod in ipsis interdum scriptoribus alius alia dicendi ratione delectetur? Hinc ortæ sunt illæ Grammaticorum de uocabulis prolixæ commentationes, Hinc Rhetorum capita de ueteribus, nouis, peregrinis, alijsq; dicendi formis, Hinc illæ declarationes uocum in omni professione. Ac memini uidere me maiorum nostrorum Germanica scripta, quæ legi quidem poterant, sed non omnibus intelligi locis. Quo fit, ut commode dicatur, uocabula ualere, sicut nummi ualent, quod quidem dictum satis complectitur multa.

Nunc ad te Paule uenio, quem loco fratris non iniuria colo. Intelligis autem, me nihil aliud hic agere, quam ut amoris erga te mei testimo-

A S nium

EPISTO: NVNCVPATORIA.

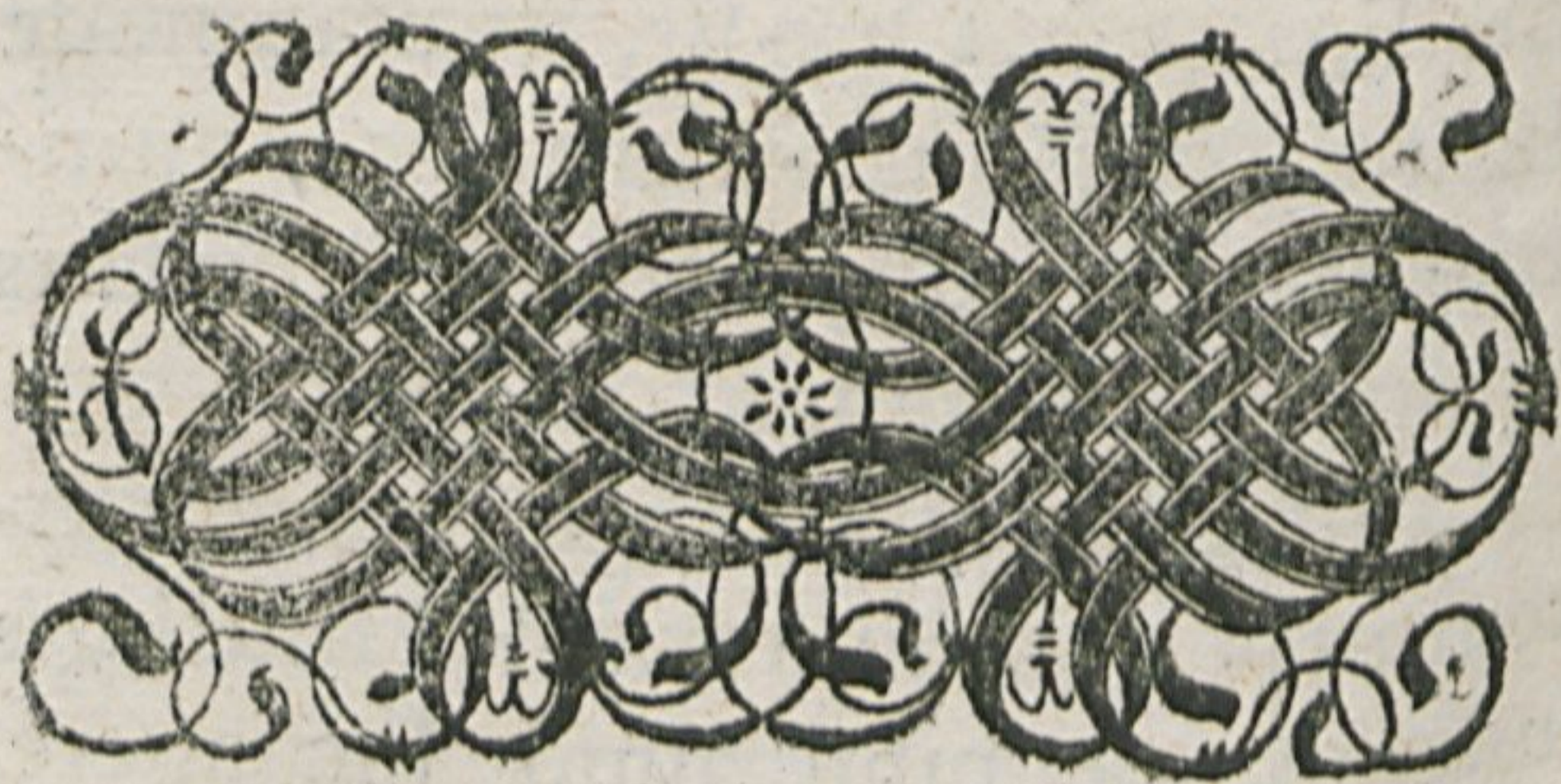
nium edatur, quam meam uoluntatem quomodo non probabis? Sicut autem religione studijs, animisque coniuncti sumus: Ita faciat unicus ille Deus clemens & εὐλαβήτωσθε, ut nos quoque σκευήελεος maneamus, & ea, quæ grata ipsi sunt, dicamus atque faciamus, Vale bene 18.

Aprilis in diebus

Azymorum

1557.

Testimo

TESTIMONIA QVAEDAM
DE PHRASIBVS
SCRIPTV-
RÆ.

IERONYMVS
in 10. Oseæ: Hanc
habet consuetudi-
nem sermo diuinus,
ut per Tropologiam
& Metaphoram hi-
storix exprimat ueritatem.

Idem Abac. 1: Tropologia libera
est, & his tantum legibus circumscri-
pta, ut pietatem sequatur, intelligen-
tix sermonisq; contextum, nec in re-
bus multum inter se contrarijs uiolen-
ta sit copulandis. Neq; enim eadem
est historix lex & Tropologia.

Augu. de doctri: Christ: lib: 2.
cap. 6. scribit, figuratis locutionibus
sacrae

TESTIMONIA DE

sacrae scripturae suauius & iucundius nos affici, quam si eadem sententia planis uerbis diceretur.

Ibidem lib. 3. cap. 5. ¶. Cauendum est, ne figuratam locutionem ad literam accipiamus. Nec locutio propria ut figurata accipienda est.

Ibidem cap. 10. Quicquid in sermone diuino neque ad morum honestatem, neque ad fidei ueritatem proprie referri potest, figuratum esse cognosce.

Ibidem cap. 29. Sciant literati modis omnibus locutionis, quos Grammatici Tropos uocant, Auctores nostros usos fuisse, & multiplicius & copiosius, quam possunt existimare uel credere, qui nesciunt eos.

Ibidem lib. 4. cap. 6. possem quidem si uacaret, omnes uirtutes & ornamenta eloquentiae ostendere in istorum

rum

rum literis sacris, quas nobis prouidentia diuina prouidit.

Idem de consensu Euange. lib: 2. cap. 30. Nullo modo dubitandum est, Dominum Iesum dixisse partim proprie, partim figurate.

Idem de Gene. ad litera: cap. 10. Si secundum literam, id est, ut litera sonat, aliqua intelligi pie & digne non possunt, nisi figurate atq; ænigmatibus ista credamus, auctoritatem habemus Apostolicam, a quibus tam multa ueteris Testamenti soluuntur ænigmata.

Idem de Trinita: lib. 2. cap. 1. Ambigua in sacris literis, si explicari non possunt, in utranq; partem intelligi possunt, si fidei regula non obstet.

DE

DE PHRASI BUS EBRÆIS.

I. Caput.

De locutionibus de Deo.

CANONES.

I.

Membra corporea Deo attributa
semper incorporaliter signifi-
cant, & ut plurimum secundum
effectum sui generis intelligi debent.

Facies alias præsentiam, alias
favorem & benignitatem
Dei denotat, ut

Pfal. 114. A facie Domini mota
est terra.

Pfal. 27. Ne auertas faciem tuam
a me.

Vultus pro ira, ut

Pfal.

Pfal. 34. Vultus Domini super
facientes mala.

Oculi pro beneuolentia, ut
Pfal. 34. Oculi Domini super iu-
stos.

Aures pro affabilitate uel faci-
litate in ex audiendo, ut
Pfal. 34. Aures eius in preces eo-
rum.

Brachium pro robore, ut
Lucæ 1. Fecit potentiam in bra-
chio suo.

Manus pro potentia, protecti-
one, liberalitate, artificio
& cognatis, ut
Hiob 19. Manus Domini tetigit
me.

Pfal. 31. In manus tuas commendo
Spiritum meum.

Pfal. 145. Aperis tu manum tuam.

Pfal. 91. In manibus portabunt te.

Hiob

DE DEO.

Hiob 30. Manus tuæ Domine fecerunt me.

Pedes & Tibiæ pro robore
uel potestate, ut

Pfal. 147. Non in tibijs uiri beneplacitum erit ei.

Pfal. 8. Omnia subiecisti sub pedibus eius.

Pfal. 110. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Pupilla pro eo, quod est
charissimum, ut

Zach. 2. Qui tetigerit uos, tangit pupillam oculi eius.

Ala pro defensione, ut

Pfal. 17. Sub umbra alarum tuarum tege me.

Appendix.

Ea figura ἀνθρωποπάθεια uocatur.
Potest etiam ad Metaphoram uel Metonymiam

tonymiam referri, ut causa pro effectu quasi ponatur. Huc pertinent & illæ regulæ: Scriptura sæpe de Deo loquitur secundum captum hominis. Et Hilarius Libro de Trinitate: Scriptura per corporalia spiritualia docet, & inuisibilia per uisibilia demonstrat.

II.

Affectus in Deo de effectu intelligendi sunt.

Ira Dei pro horrendo eius iudicio, derelictione uel supplicio.

Sic Deus in ira punire dicitur, cum prorsus denegare uideatur auxilium, ut

Psal. 6. Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripas me.

Psal. 85. Auerte iram tuam a nobis.

B Colofs.

DE LOCUTIONIBVS

Colof. 3. Venit ira Dei super filios inobedientiae q. d. supplicium.

Amor, charitas, dilectio Dei, significant beneficia, defensionem & curam, ut

Rom. 8. Quis separabit nos a dilectione Dei?

Poenitentia pro ipsa mutatione, ut

Rom. 11. Dona Dei sunt sine poenitentia, quasi dicat, sunt immutabilia, uel sine inuidentia Dei, ut ita loquamur.

Appendix.

Hæc figura Synecdoche uocatur, quia Antecedens pro antecedente & consequente ponitur. Possunt etiam ad Metonymiam referri, ut causa pro effectu ponatur.

III

Actiones in Deo nonnunquam effective

ctiue debent intelligi, & eatenus resolutio fieri potest per effectum istius actiones.

Gene. 6. Pœnituit Deum, q̄ hominem fecisset in terra, pro, cœpit cogitare de pœnis & mutationibus.

Gene. 8. Recordatus est Deus Noah, & cunctorum animantium.

Psal. 1. Nouit Dominus uiam iustorum, id est, nouit, approbat & tuetur.

Psal. 4. Quoties ego clamo, toties exaudi me Deus iusticiæ meæ, pro, foelicem præbe successum.

Psal. 5. Tu benedices iusto, pro, benefacies.

Psal. 10. Quousq̄ Domine stabis in longinquo & quousq̄ abscondes & pro, quousq̄ desereres me & in calamitatibus exagitari me patieris.

Psal. 51. Miserere mei Deus, pro, remitte culpam & redde consolatio-

B 2 nem

DE LOCUTIONIBVS

nem cordi meo, confirma me Spiritu tuo, ut non deficiam.

Pfal. 85. Nunquid in æternum irasceris nobis? pro, deseres.

Rom. 9. Esau odio habui, Iacob dilexi, id est, illum reieci, hunc recepi.

Appendix.

His similia sunt illa, quæ in prima & secunda regula diximus.

IIII.

Actiones Dei, quæ speciem mali præferunt, permissiue debent intelligi.

Exod. 7. Indurabo cor Pharaonis.

Amos 3. Num est malum in ciuitate, quod non creem?

Rom. 1. Dedit eos in reprobum sensum, pro, permisit eos degenerare.

Appendix.

Est Phrasis uel Catachresis Ebreæ.
Augustinus de prædestinatione San-
ctorum,

ctorum cap. 4. Deus indurare dicitur eum, quem mollire noluerit. Repellere eum, quem uocare noluerit. Excœcare eum, quem illuminare noluerit.

Thomas de Aquino : Deus non est causa effectiua mali, sed permissiua.

V.

In simplicibus Dei denunciationibus, nonnunquã conditio subintelligenda est.

Gene. 20. Ecce tu morieris propter mulierem, quam accepisti, scilicet, si non restituas sicut sequitur, si nõ restituas, scito q̃ moriendo morieris.

4. Reg. 20. Morieris tu, & non uiues, scilicet, nisi orando a Deo prorogationem impetraueris.

Ionæ 3. Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur, scilicet, si non egerit poenitentiam.

Appendix.

Synecdoche uocari potest, quia ge-

B 3

nerale

DE LOCUTIONIBVS.

nerale pro particulari. Item Enallage
propositionis, quia Catagoricum pro
hypothetico ponitur.

VI.

In locutionibus de Deo nonnunquam
tempus Enallacticos usurpatur.

Pfal. 2. Ego hodie genui te.

Iohan. 8. Antequam Abraham fieret,
ego sum.

Appendix.

De tota diuinitate hæc ideo ualent,
quia apud Deum non est tempus, ut
Augustinus loquitur. De Christo uero
partim propter æternitatem, partim
propter immutabilitatem, quod
natura non sit mutata.

Disputari interdum de hac locutione
solet: Filius est genitus. Origenes
dicit, Filium semper nasci, sed Gregorius
in commentario confutat hanc
formulam. Chrysoftomus & Augustinus
dicunt, Filius est semper genitus.
Sed communis Ecclesiæ formula
est,

est, Filius est genitus. Sit sane hæc simplex & propria, illæ improprie uel figuratæ.

VII.

Essentiales Dei proprietates semper inclusive debent intelligi, ita ut omnibus personis æqualiter tribuantur.

Gene. 1. Deus creauit cœlum & terram.

Psal. 31. In te Domine speraui, non confundar in æternum.

Appendix.

Huc pertinent illæ: Appellationes potentie & uirtutum sunt communes omnibus personis.

Augustinus: Opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa, scilicet, quoad essentialia attributa uel seruata cuiuslibet proprietate in officio.

VIII

Personales in diuinitate proprie-

B 4 tates

DE LOCUTIONIBVS.

tates uel attributa semper exclusiue intelligenda sunt.

Deus pater tantum est gignens.

Deus filius tantum est genitus.

Deus spiritus sanctus tantū procedit.

Appendix.

Tales sunt istæ: Personales proprietates singulas & certas personas respiciunt. Et Augustinus inquit: Opera Dei ad intra sunt diuisa.

Personales proprietates apud Damascenum uocantur Idiomata characteristicæ. Apud Basilium uero in Epistola ad Gregorium fratrem uocantur ἰδιώματα ἀσύμβατα, καὶ ἀκοινωνήτα.

IX.

Dicta de una persona nonnunquam inclusiue de alijs etiam personis intelligenda sunt.

Iohan. 15. Spiritus, qui a patre procedit.

In Symbolo patri tribuitur creatio, sed

sed competit omnibus essentialiter.
Filius est doctor & promulgator
Euangelij.

Spiritus sanctus est sanctificator.
Sed in his etiam reliquis personis suæ
partes sunt.

Appendix.

Ea figura uel κατὰ ἄξιοσιν est uel σὺν ἑκείνῳ
δοχῆ. Huc referri possunt & illæ: Per-
sonaliter nonnunquam Scriptura loqui-
tur in ijs, quæ uere sunt essentialia. Es-
sentialia nonnunquam personaliter ponun-
tur, idcirco uel ratione ministerij in ista
persona præcipui, uel ad captum audi-
torum. Essentialia personaliter posita
semper inclusiue, uel per ampliatio-
nem & communicationem sunt intel-
ligenda.

X.

Externæ de Deo appellationes uel
Metaphorice, uel effectiue significant,
quasi dicas, similis isti uel efficiens hoc.

Psal. 18. Diligam te Domine forti-

B s tudo

DE LOCUTIONIBVS

tudo mea, pro, fortificans uel corroborans me.

Ibidem: Domine Petra mea, & arx mea, & mi liberator, mi Deus, fortitudo mea, fiducia mea, scutum meum, & cornu salutis meæ, exaltatio mea.

Iere. 16. Dominus fortitudo mea & robur meum.

1. Corinth. 1. Christus factus est nobis sapientia, iusticia, sanctificatio, redemptio.

Appendix.

Hæ locutiones pertinent uel ad Metaphoram, uel ad Metonymiam.

XI.

Locutiones de filio Dei nondum incarnato, de sola essentia diuina intelligenda sunt.

Iohan. 1. Deus erat uerbum.

Iohan. 8. Antequam Abraham fieret, ego sum.

XII.

Locutiones de filio Dei incarnato
semper

semper secundum unionem duarum naturarum inseparabilem, uel Idiomaticam communicationem ualent.

Iohan. 1. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

Lucae 9. Filius hominis non habet, ubi caput suum reclinet.

Ibidem: Filius hominis tradetur in manus hominis.

Iohan. 3. Filius hominis, qui est in caelo, sic Christus est ubique.

Appendix.

Huc pertinent Regulae Theologicae: Attributum unius naturae competit & alteri, sed in concreto. Quae uni naturae propria sunt, eadem attribuantur & alteri, sed in concreto. Quicquid de operibus uel passionibus filij Dei incarnati loquitur, proprie in concreto debet intelligi, & non in abstracto. De Christo incarnato inusitata praedicatione loquimur. Nomina officij in Christo secundum

DE LOCUTIONIBVS.

cundum utrāq; naturam intelligi debent, ut esse mediatorem, iustificatorem & redemptorem.

XIII.

Locutiones de Christo nonnunq; secundum humiliationem intelligendę sunt.

Marci 13. De die uel hora nemo scit, neq; Angeli, neq; filius, nisi pater, scilicet, quod attinet ad statum humiliationis, uel, ut alij quidam interpretantur, quod ad reuelationem alijs faciendam attinet. Sic & Albinus de fide lib. 2. cap. 12. ait, Ita eum non scire, ut alios scire fecisset.

Iohan. 14. Pater maior me est, scilicet, ratione officij. Pater misit, ego sum missus, Pater est in gloria, ego in humiliatione.

Iohan. 17. Clarifica Filium pater, scilicet, in quantum sum humiliatus.

Appendix.

Regulę Theologicę sunt: Quędam

dam dicta de essentia loquuntur, quædam de officijs. Alia dicta de regnante Christo loquuntur, alia de humiliato. Generaliter dicta nonnunquam certis modis restringenda sunt.

XIII.

Locutiones de Christo nonnunquam secundum glorificationem debent intelligi, id est, de exaltatione naturæ humanæ supra omnes creaturas.

Lucæ 21. Tunc uidebunt filium hominis uenientem in nube cum potestate magna.

In Symbo: Sedet ad dexteram Dei patris.

XV.

Locutiones de Christo nonnunquam de Ecclesia, seu mystico eius corpore intelligendæ sunt.

Matth. 25. Nudus fui, & non cooperuistis me.

Actor. 9. Saule, Saule, quid persequeris me?

Ap-

DE LOCUTIONIB: DE DEO.

Appendix.

Ea figura Metonymia uocatur, in qua Dominus pro subditis ponitur. Augusti: lib: 3. de doctrina Christiana, cap. 30. & 31. in septem Regulis sic loquitur, Quaedam de Domino, quaedam de corpore sunt intelligenda.

XVI.

Locutiones de misterijs coenae dominicae, secundum τὸ ἕκτον intelligendae sunt.

Matth. 26. Hoc est corpus meum.
Hic est sanguis meus.

II. CAPVT

DE PHRASIBVS SENTENTIARVM VEL

PROPOSITIONVM.

NVM.

CANONES.

I.

DVæ

DVæ Categoriæ propositiones per copulatiuam coniunctionem connexæ, nonnunquam hypothetice significant. Idem ualet si altera sit imperatiua locutio.

Pfal. 2. Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.

Pfal. 4. Irascimini & nolite peccare.

Iesa. 45. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iusticiam, aperiatur terra, & germinet salutem, iusticia flore- at. Ego Dominus creo hoc, pro, si fi- ant hæc omnia, ego sum autor.

Iesa. 45. Conuertimini ad me & salui eritis.

Matth. 18. Quoties peccabit in me frater meus, & remittam ei?

Lucæ 10. Hoc fac & uiues.

Iohan. 14. Creditis in Deum, & in me credite.

Appendix.

Ea formula Enallage propositionis uocari

DE PHRASIBVS

uocari potest. Sic copulatiua nonnunquam conditionaliter significat.

II.

Duæ propositiones Catagoricæ per copulatiuam connexæ nonnunquam Antithetice significant.

Pfal. 3. Ego iacui & dormiui & exurrexi.

Abac. 2. Ecce iste coopertus est auro & argento, & omnis Spiritus nõ est in ipso q. d. etiamsi Idolum est auro & argento insignitum: tamen nihil habet animæ, nihil uitæ.

Appendix.

Est Enallage propositionis, & resoluitur per particulas, etsi, tamẽ, Nonnulli copulatiuam coniunctionẽ in talibus locutionibus, pro, sed exponunt, quod non est ineptum.

III.

Duæ Categoricæ per copulatiuam connexæ sæpe sic coniunguntur, ut posterius sit explicatio prioris.

Pfal.

Pfal. 4. Sacrificate sacrificia iusticiae, & sperate in Domino, q. d. sperate in Domino & hoc putate sacrificiū.

Pfal. 116. Sacrificabo hostiam laudis, & Domini nomen inuocabo.

Appendix.

Talia exempla possunt uel ad pleonasmum uel Hyperbaton referri.

III.

Duæ propositiones Catagoricæ per copulatiuam connexæ, nonnunquā pro una satisfaciunt sic, ut prius uerbum uim Aduerbij contineat.

Gene. 25. Et addidit Abraham & accepit uxorem.

Iosuae 4. Et festinauerunt, & transierunt, pro, festinanter transierunt.

Appendix.

Tales locutiones partim sunt pleonasticæ, partim uero resolutiones coherærentium.

V.

Duæ propositiones Catagoricæ
C per

DE PHRASIBVS

per copulatiuam connexe, nonnunquam
relatiue uel causaliter significant. 1. Sa-
mu. 20. Non faciet pater meus rem
paruam uel magnam, & non indicabit
mihi, pro, quam non indicabit mihi,
uel, ut non indicet mihi.

Iesa. 39. Ecce dies ueniunt & aufe-
retur, pro, in quibus uel, ut

Iohan. 16. Modicum & non uide-
bitis me.

Appendix.

In his est Enallage quaedam pro-
positionis.

VI.

Due Categoriæ per copulatiuam
connexæ, nonnunquam per collatio-
nem intelligendæ sunt.

Pfal. 125. Circum Ierusalem sunt
montes, & Dominus est in circuitu
populi sui, q. d. Sicut Hierosolymam
montes, ita Deus cingit Ecclesiam.

Appendix.

Tales referri possunt, uel ad Enal-
lagen

SENTENTIA RVM.

lagen propositionis, uel ad Eclipsin.

77

VII.

Duæ propositiones Antitheticæ, positæ sic, ut includant oppositionem quandam, comparatiue nonnunquã intelligendæ sunt.

Psal. 34. Leones egebunt & esurient, quærentes autem Dominum non destituentur omni bono.

Hof. 6. Misericordiam uolo, non sacrificium.

Matth. 20. Sedere ad dexteram meam, & sinistram, non est meum dare uobis, sed quibus paratum est a Patre meo q. d. potius ex ijs pendet, quibus propter fiduciam præparatur, quam ex meo solius dono.

Matth. 24. Cœlum & terra transibunt, uerba mea non transibunt.

Lucæ 4. Cum facis prandium, noli uocare fratres tuos &c. sed uoca pauperes, mutilos, claudos, cœcos, id est, potius hos quam illos.

C 2

Appen-

DE PHRASIBVS

Appendix.

Est Enallage propositionis, & fit
resolutio per particulas potius, quam.
VIII.

Antitheticæ propositiones, non-
nunquam declarationis significatio-
nem continent.

Iesa. 3. Peccatum suum indicarunt
& non celarunt, pro, sine celatione in-
dicarunt.

Iere. 20. Maledicta sit dies, in qua
natus sum, & dies, in qua peperit me
mater mea, non sit benedicta.

Iohan. 1. Omnia per ipsum facta
sunt, & sine ipso factum est nihil.

Ibidem: Confessus est, & non ne-
gauit.

Appendix.

Hæc figura alias Expolitio uoca-
tur.

IX.

Duæ uel plures propositionum
formulæ sæpe pro una simplici senten-
tia satisfaciunt.

Exo:

Exod. 12. Mensis iste uobis caput mensium, primus ipse sit uobis mensium anni.

Deut. 13. Post Deum uestrum ibitis, ipsum timebitis, præcepta eius obseruabitis, uoci eius obedietis, ipsum coletis, & ei adhærebitis.

Psal. 6. Audiuit Dominus uocem fletus mei, audiuit Dominus precatonim meam, Dominus orationem meam suscepit.

Psal. 7. Reuertatur dolor eius in caput eius, & in uerticem eius uolentia eius descendat.

Psal. 78. Non crediderunt in Deum, & nõ sunt confisi in salutem eius.

Appendix.

Hæc forma solet expolitio uocari.

X.

Duæ uel plures particulae uno loco positæ, nonnunquam propter Emphasin secunda uice repetuntur.

Exo: 16: Filij Israel comederunt

C 3

Manna

DE PHRASIBVS

Manna annis quadraginta, donec uenerunt ad terram liberationis, Manna comederunt, donec uenerunt ad terminos terræ Canaan.

Leuit. 20. Vir qui adulterium admiserit cum uxore, uir qui adulterium admiserit cum uxore focij sui, morte morietur cum adultera.

Psal. 51. Tibi, tibi tantum peccaui.

Psal. 96. Adferte Domino familiæ populorum: Adferte Domino gloriam & potentiam: Adferte Domino gloriam nominis eius.

Psal. 124. Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel, nisi quia Dominus erat in nobis.

Psal. 136. Quoniam in æternum misericordia eius. Quod aliquoties repetitur.

Psal. 144. Prope est Dominus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in ueritate.

Appendix.

Appendix.

In Rhetorica Repetitio uocatur, sed nonnunquā etiam ad pleonasmum referri possunt.

XI.

Generales sententiæ nonnunquam per restrictionem de una certa specie debent intelligi.

Psal. 7. Si est iniquitas in manibus meis, scilicet in hac causa Saulitica.

Psal. 112. A tristi fama non timebit, scilicet inordinato timore.

Prouerb. 6. Ne respondeas stulto secundum stultitiam eius, ne similis ei efficiaris. Loquitur de inordinata responsione.

Ibidem: Responde stulto secundum stultitiam eius, ne sibi sapere uideatur. Loquitur de ordinata responsione.

Tobiæ 4. Eleemosyna liberat a peccato, scilicet quod ad pœnas aliquas, non quod ad culpam.

C 4

Eccle.

DE PHRASIBVS

Eccles: 1: Radix sapientiæ timere Deum, scilicet filiali timore.

Daniel. 12. Qui iustificabunt multos, sicut stellæ firmamenti lucebunt, scilicet mediate, nempe Dei beneficio interueniente.

Matth. 11. Venit Iohannes neq; bibens, neq; comedens, id est, non multum comedens.

Matth. 6. Nolite solliciti esse de crastino, scilicet inordinata sollicitudine.

Marci 10. Sedere ad dexteram meam, non est meum dare, scilicet categorice non do, sed hypothetice possum scilicet credentibus.

Luca 16. Mammon iniquitatis scilicet si abutaris.

Iohan. 6. Caro mea uere est cibus scilicet coniuncta cum uerbo & fide accipientis.

Iohan. 9. Neq; hic neq; parentes eius peccauerunt, scilicet quo ad hanc cæcitatem.

Idem

Idem 12. Qui odio habet animam suam in hoc mundo, in uita æterna custodiet eam, scilicet in negocio Dei & tempore confessionis.

Rom. 9. Iacob dilexi, Esau odio habui, scilicet in primogenitura, & rerū externarum benedictione, non de iustificatione.

Rom. 12. Mihi uindicta, & ego retribuam, debet intelligi de priuata uindicta.

1. Corinth. 8. Scientia inflat, scilicet carens caritate. 1. Corinth. 3. Si habeam omnem fidem, caritatem autē non habeam, nihil sum nempe, iudicio humano, & quod ad proximi utilitatem. 1. Timo: 1. Iustis non est lex posita, scilicet, quod ad condemnationem, sed quod ad pædagogiam est posita.

Ebre: 6. Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam, scilicet, a parte hominis accipientis non

C S a parte

DE PHRASIBVS

a parte Dei dantis. Vita æterna est merces, scilicet a parte dantis, nō a parte accipientis. Opera placent Deo, sci. in iustificatis & renatis.

Appendix.

Hæc figura uel Synecdoche uel Ectasis uocatur. Oratio generalis seu uniuersalis reuocatur ad uerisimilem autoris mentē, nec patitur omnes ex se trahi sequelas, etiamsi iuramentum interueniat, ff. de pignoribus l. obligatio generalis & l. seq. & ff. de ope. liberto. l. si libertus iurauerit.

Huic similes illæ: Simpliciter dictum nonnunquā secundum quid intelligitur. Totum nonnunquā pro parte ponitur. Inclusiua nonnunquam exclusiue sunt intelligenda.

XII.

Generalis uel communis sententia uel simplex locutio nonnunquā distributiue debet intelligi.

Psal. 19. In omnem terram exiuit sonus

nus

nus eorum, scilicet secundum magis & minus, & successiue.

Matth. 5. Merces uestra copiosa erit in coelis, sc. ratione fidei datur iusticia, ratione operum dantur alia præmia, glorificationes uel insignia.

Matt. 26. Accipite, comedite. Item, bibite ex hoc omnes, id est, non simul & semel, sed ordine quodam.

Rom. 2. Deus reddit unicuique secundum opera eius, id est, ratione fidei reddet iusticiam & uitam æternam, ratione operum sequentium reddet alia præmia huius & alterius uitæ. Et rursus ratione incredulitatis reddit æternas pœnas.

Apocalypsis 14. Opera eorum sequentur illos.

Appendix.

Huc pertinent illa: Ambigua uel generalia intelligenda sunt seruata cuiuslibet proprietate.

XIII.

Simplex

DE PHRASIBVS

Simplex sententia nonnunquam
Synecdochice intelligenda est.

Ioel: 2. Omnis quicumq; inuocauerit nomen Domini, saluus erit, scilicet non ratione inuocationis, sed ratione fidei prælucentis. Hoc dictum potest etiam intelligi de liberatione ex corporalibus calamitatibus.

Matth: 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & uobis Pater coelestis delicta uestra scilicet seruatis seruandis, uel fide prælucente.

2. Reg: 22. Laudatur laceratio uestis a Iosia facta.

Matth: 25. Venite, quia esuriui & cibastis me.

Appendix.

Hæc alias ad Metonymiam, alias ad Synecdochen pertinent. Huc pertinent: Nonnunquam effectus pro causa, consequens pro Antecedente ponitur. Nonnunquam effectui tribuitur quod est causæ. Sic consequenti quod est Antece-

Antecedentis, Sic operibus, quod est fidei. In talibus debet subintelligi, scilicet seruato modo diuinitus patefacto.

XIIII.

Catagorice dicta nonnūquam hypothetice debent intelligi.

4. Reg. 20. Morieris tu & non uiues, si nisi orando prorogationem a Deo impetraueris.

Ionæ 3. Adhuc quadraginta dies et Nineue subuertetur, si si non egerit poenitentiam.

Appendix.

Hæc ad Synecdochen pertinent, & similia sunt capite primo, Regula quinta.

XV.

Sententia particularis nonnunquā generaliter significat.

1. Samuel. 25. Non relinquam mingentem ad parietem, sed omnes trucidabo.

Pfal. 3. Ego iacui & dormiui, & uigilaui

DE PHRASIBVS

gilai, q. d. quicquid ago, Dominus
semper mecum est.

Pfal. 112. Misereatur & commodat,
id est, omnia beneficia liberalitatis
præstat. Gene. 2. Quocunq; die come-
deris ex eo, morte morieris, pro, eris
obnoxius morti, & omnis generis ca-
lamitatibus. Marci 16. Prædicate Eu-
angelium omni creaturæ, scilicet, Le-
gem & Euangelium.

Appendix.

Hæc figura uocatur Synecdoche, et
ualēt hic regulæ: pars pro parte & to-
to, species pro specie & genere res uel
factū, particulare pro uniuersali. Ex-
emplum unum sæpe de pluribus intel-
ligendum. Ex uno plura iudicanda.

XVI.

Sententia specialis nonnunquam
de cognata debet intelligi.

Matth. 5. Si oculus scandalizaue-
rit, erue, id est, si amicus scandalizaue-
rit te, dimitte eum.

Ibidem.

Ibidem. Qui uult tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium, pro, non esto temere contentiosus, patere aliquid, quantum quidem citra dispendium potest fieri.

Lucæ 6. Qui te percusserit in maxillam, præbe illi & alteram, pro, esto patiens.

Appendix.

Hæc pertinent ad Metonymiam uel ad Allegoriam. Alias τὸ ἕκτον, alias ἡ διάφορα seruatur. Cognatum pro cognato. Alia literaliter, alia spiritualiter.

XVII.

Simplex locutio nonnunquam per accidens intelligenda est.

Matth. 10. Non ueni mittere pacem, sed gladium.

Lucæ. 2. Ecce positus hic est in ruina & resurrectionem multorum in Israel & in signum, cui contradicetur.

Rom. 4. Lex operatur iram.

Sic omnia opera hominum sunt mala,

DE PHRASIBVS

la, scilicet per accidens ratione personæ, non ratione facti uel operis. In personis non renatis nihil placet Deo.

XVIII.

Locutiones completionum nonnunquam inchoatiue intelligendæ sunt.

Psal. 118. Custodiui uias Domini, id est, fuit in me conatus ille, quod uellem præstare obedientiam aliquam, & cœpi præstare.

Lucæ 11. Beati, qui audiunt uerbum Dei & custodiunt illud.

Rom. 6. Mortui sumus peccato.

XIX.

Simplex locutio, ut uidetur, nonnunquam Allegorice intelligenda est.

Psal. 118. Ascendit fumus in indignatione eius, & ignis ab ore eius, qui deuorat, scintillæ exarserunt ab eo q. d. Deus uehementer irascebatur.

Iesa. 2. Conflabunt gladios suos in uomeres, & lanceas in falces, id est, erit magna pax.

Iesa. 7.

Iesa. 7. Septem mulieres apprehendent uirum unum, id est, erit magna calamitas, & penuria masculorum.

Ioh. 2. Soluite templum hoc & in tribus diebus excitabo illud. Loquitur de corpore proprio.

1. Corint. 5. Epulemur in Azymis synceritatis & ueritatis, id est, agamus honeste & pie & uitemus scandala.

Ibidem. Expurgate uetus fermentum ut sitis noua conspersio, id est, tollite malum de medio uestri, & ueterem Adamum exuite. Ibidem, Parum fermenti totam massam fermentat, id est, unius exemplum facile multos ad imitationem impellit, & morbida facta pecus totum corrumpit ouile.

Gal. 6. Qui seminat in carne sua, ex carne metet corruptionem, id est, qui carnaliter agit, is peribit.

Appendix.

Hæ locutiones ad Allegorias pertinent.

D Chry-

D'E PHRASIBVS

Chryf. Matth. 3. cap. Parabolæ non sunt ad uerbum exponendæ, ne multa sequantur absurda.

August. Psal. 8. In omni Allegoria hæc regula retinenda, ut pro sententia præsentis loci consideretur, & per similitudinem dicitur.

In prophetiis sæpe τὸ ἕκρον ad διάστασιν transferendum est.

X X.

Simplex locutio nonnunquam narrative uel μιμιτικῶς debet intelligi.

Gene. 20. Nonne ipse dixit mihi, soror mea ipsa est, & ipsa quoque dixit, frater meus ipse est, id est, dixit quod esset soror.

Psal. 2. Dirumpamus uincula eorum.

Psal. 75. Ne loquamini in collo peruerso, quoniam neque ab ortu, neque ab occasu, neque a sylua.

Colos. 2: Ne tetigeritis, neque gustaueritis, neque contrectaueritis.

Simplex

XXI.

Simplex locutio nonnunquam ironice debet intelligi.

Marci 15. Ave Rex Iudæorum.

Ibidem: Saluum fac te metipsum descendens a cruce.

Iohan. 18. Quid est ueritas?

XXII.

Interrogandi formulæ nonnunquam obiurgandi significationem continent.

Iere. 2. Quomodo dicis, non sum maculata, post Baalim non ambulauit.

XXIII.

Interrogandi formulæ in narrationibus simplicium uim continent.

Gene. 37. An non fratres tui pascent in Sichem?

Iosu: 10. Nonne scriptum est in hoc libro?

XXIII.

Mandata negatiua uel prohibitiua & de affirmatiuis & de negatiuis intelligenda sunt.

D 2

Exo.

DE PHRASIBVS.

Exo. 20. Non erunt tibi Dñi alie-
ni, non occides, non mœchaberis.

Appendix.

In præceptis negatiuis semper
maior inest Emphasis.

XXV.

Præcepta affirmatiua nonnunq̃
distributiue debent intelligi.

Matth. 26. Bibite ex hoc omnes.

2. Timoth. 4. Increpa omni pa-
tientia.

Appendix.

Præcepta affirmatiua obligant
semper, sed non per semper.

XXVI.

In Iuramentis nonnunq̃ Eclipsis
committitur.

Deut. 1. Dominus iratus iurauit &
ait: Si uidebit quispiam de hominibus
generationis huius pessimæ &c.

Pfal. 95. Si introibunt in requiem
q. d. non uiuam.

Pfal. 132. Sicut iurauit Domino uo-
tum

tum uouit Deo Iacob. Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei. Si dederò somnium oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino.

Ebræ. 6. Nisi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te, sc. non uiuam.

Appendix.

In talibus locutionibus nonnulli Si pro Non exponunt.

XXVII.

In compellationibus superiorum nonnunquã tertia persona pro prima, uel secunda persona ponitur per Enalagen personæ.

Gene. 44. Oro Domine audi me, ut loquatur seruus tuus uerbum in auribus tuis.

2. Reg. 9. Tune es Ziba? qui ait seruus tuus.

D 3   2. Reg.

DE PHRASIBVS.

2. Reg. 14. Loquatur quæso Dominus meus Rex.

Matth. 8. Filius hominis non habet, ubi caput suum reclinet.

Lucæ 1. Respexit humilitatem ancillæ suæ.

Lucæ 2. Nunc dimittis seruum tuum Domine.

XXVIII.

In constructionibus uerborum & nominum nonnunquam plurale pro singulari ponitur.

1. Timoth. 2. Mulier saluatur si manserint in fide. Chrysostronus refert, uerbum $\mu\epsilon\iota\nu\omega\sigma\iota$ ad sobolem, sed errat in phrasi.

Appendix.

Hæc figura alias Enallage, alias Synthesis uocatur.

XXIX.

In constructionibus uerborum cum infinitiuo nonnunquam prius uerbum aduerbialiter significat.

Gene-

Gene. 8. Addidit mittere colum-
bam, pro, iterum misit.

Ibidem: Non addam maledicere,
pro, non amplius maledicam.

Pfal. 33. Benefacite psallendo.

Ioel. 2. Magnificit ad agendum,
pro magnifice egit.

XXX.

In constructionibus uerborum
cum Ablatiuo mediante a, nonnunquam
comparatiui concurrunt sententia.

Pfal. 51. Laua me & a niue albes-
cam, pro niue candidior euasurus sum

XXXI.

In constructionibus uerborum
nonnunquam cognatum nomen additur
de superfluo per pleonasmum.

Ioel 3. Somnia somniabunt senes
& iuuenes uisiones uidebunt.

1. Corinth. 2. Oculus non uidit,
nec auris audiuit.

XXXII.

In contextu propositionis non-

D 4 nunquam

DE PHRASIBVS

nunc̄ subiectum postponitur, prædicato præeunte.

Pfal. 1. Beatus uir, qui non abiit.

Pfal. 5. Sepulchrum patens est guttur eorum.

Pfal. 111. Confessio & magnificentia opus eius, q. d. opus eius laudabile & magnificum.

Iohan. 1. Deus erat uerbum.

Iohan. 4. Spiritus est Deus.

Appendix.

Ea figura Hyperbaton uocatur.

Huc pertinet Aristotelis regula $\pi\delta\iota$ ἐπιμνησίου: Transposita nomina & uerba idem significant.

XXXIII.

Simplex locutio nonnunc̄ per inuersionem intelligenda est, & uocatur hyperbaton.

Samue. 22. Qui quæret animam meam, quæret & tuam, pro qui tuam quæret, quæret etiam meam.

Amos 9. Pertinget arans ad mesforem,

forem, pro, messor pertinget ad aran-
tem.

Iohan. 10. Oves meæ uocem meam
audiunt, pro, audientes uocem meam
sunt oves meæ.

Iohan. 14. Qui diligit me, sermo-
nem meum seruat, pro, qui seruat ser-
monem meum, is diligit me.

Appendix.

In hoc genere simplex alicubi sen-
sus uerborum retineri potest, sed in-
terim tamen est opus accommodatio-
ne uel subsumptione.

XXXIII.

In contextu orationis interdum
quod natura præcedit, postponitur,
præposito eo, quod sequitur. Ea figu-
ra uocatur ὑσθησις πρότερον, uel hystero-
logia.

Psal. 7. Ecce parturit iniquitatem
& concepit dolorem, & peperit men-
daciū, q. d. mala machinatus est, sed
euentus fuit frustraneus.

D s In

DE PHRASIBVS

XXXV.

In narrationibus nonnunquā personarum confusiones committuntur, & eatenus uel uicissitudines instituendæ sunt, uel ex præcedentibus persona certa repetenda uel extrinsecus sumenda est 3. Reg. 20. Et egressus est ad eum, & fecit eum ascendere super currum, & dixit ad eum, pro, Benhadad egressus est ad Ahab & Ahab fecit Benhadadum ascendere & dixit Benhadad.

2. Reg. 4. Et dixit da populo s. Elifæus, & repetitur ex præcedentibus.

Iere. 10. Lignū de Sylua excidit sc. artifex, & oportet extrinsecus sumi.

XXXVI.

In contextu narrationum nonnunquā ordinis confusio committitur, ut partes non debito loco constituentur.

Gen. 1. & 2. De creatione hominis.

1. Reg. 6. Conciderunt ligna plaustris uaccasq; imposuerunt super ea holocau-

holocaustum domino. Leuitæ autem depofuerunt Arcam domini, pro Leuitæ depofuerunt Arcam, & conciderunt ligna &c.

2. Paralip. 32. Cumq; ingreffus effet domum Dei, filij eius, qui egressi fuerant de utero eius, interfecerunt eum gladio, faluauitq; Dominus Hezekiam, & habitatores Hierufalem de manu Sennaherib, pro, Deus faluauit Hezekiam & deinde alter quoq; interfectus est.

Appendix.

Hoc genus ad hystorologiam referri, uel per digreffiones excufari potest.

XXXVII.

In contextu orationis licitum est, ut a uero cursu digreffio fiat, & inter duas extremitates integra quædam sententia interponatur. Ea forma uel parenthesis, uel digreffio uocari poterit.

2. Parali-

DE PHRASIBVS

2. Paralip. 32. Misit Sennaherib rex Assyriorum seruos suos Hierusalem, (ipse enim cum uniuerso exercitu obsidebat Lachis) ad Hezekiam regem Iuda.

1. Corinth. 12. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim siue in corpore, siue extra corpus nescio, Deus scit, raptum huiusmodi ad tertium cœlum.

Gala. 2. Ab his, qui uidebantur esse aliquid, quales aliquando fuerint nihil mea interest. Deus enim personam hominis non accipit. Mihi enim qui uidebantur esse aliquid, nil contulerunt, sed contra.

XXXVIII.

In parentheticis locutionibus non nunç præcedens uerbum resumitur, & uocatur Epanalepsis.

Rom. 1. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immundiciam, ut contumelijs afficiant

ant corpora sua in semetipsis. Qui commutauerunt ueritatem in mendacium, & coluerunt & seruiuerunt creaturæ potius quam creatori, qui est benedictus in sæcula Amen. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominia.

Gala. 2. Cum uidissent, quod creditum est mihi Euangelium præputij, sicut & Petro circumcisionis (Qui enim operatus est Petro in Apostolatuum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes) Et cum cognouissent gratiam, quæ data est mihi &c.

XXXIX.

In Allegationibus nonnunquam scriptura locorum iudicationibus contenta formalia uerba non recitat.

Matth. 21. Dicite filiæ Sion. Ecce Rex tuus uenit tibi mansuetus. Textus Zachariæ 9. aliter uerbis ipsis utitur.

Acto. 7. Abraham exiit de terra Chaldæo-

DE PHRASIBVS

Chaldeorum, & habitauit in Char-
ram. Et inde postq̄ mortuus est pater
eius, transtulit illum in terram istam,
in qua nunc uos habitatis. Ex historia
Chronographi ratiocinantur diuer-
sum.

Ebraë. 6. Nisi benedicens benedi-
cam te, & multiplicans multiplicabo
te, hoc sumptum est ex Geneseos cap.
22. sed ibi textus aliter habet.

XL.

In supputationibus temporis non-
nunq̄ quod complete dicitur, de in-
completo debet intelligi.

3. Reg. 15. Octauo decimo anno
regni Ierobeam, regnauit Abia tribus
annis. Et tamen post dicitur, q̄ filius
eius cœperit anno 20 Ierobeam.

Matth. 27. Post tres dies resur-
gam.

Appendix.

Hæc uarietas per Synecdochen ex-
cusatur.

Augu-

Augustinus quæstione 47. super
Exodum: Diuina scriptura solet tem-
pora ita nuncupare, ut quod de sum-
ma perfectioris numeri paulum ex-
crescit, aut infra est, non computetur.

XLI.

In supputationibus annorum pa-
tris & filij simul administrantium
nonnunç de communi administrati-
one, nonnunç de propria textus lo-
quitur.

4. Reg. 1. Ioram filius Ahab regnat
anno secundo Ioram filij Iosaphat.

Loquitur de administratione filij
coniuncta cum patre. Eatenus 18. Io-
saphat, & secundus Ioram filij Iosa-
phat concidunt.

4. Reg. 3. Ioram filius Ahab re-
gnat 18. anno Iosaphat. Loquitur de
administratione patris prætermisso
filio.

4. Re. 8. Ahasias uiginti duorum
annorum erat cum regnare cœpisset,
& uno

DE PHRASIBVS

& uno anno regnavit in Hierusalem.
Loquitur de tempore, quo cœpit cum
patre.

2. Paralip. 22. Quadraginta duo-
rum annorum erat Ahasias cum re-
gnare cœpisset. Loquitur de imperio
soli Ahasiæ.

XLII.

In supputationibus regnorum non
nunquã propter maliciam gubernatoris
numerus annorum, quibus male ad-
ministravit, tacetur.

4. Reg. 8. Ioram 32. annorum cum
regnare cœpit, & regnavit octo an-
nos. Loquitur de administratione pia.
Sed ex ætate Ahasiæ caute colligendo,
manifestum est, annos 20. prætermi-
ti, quos insuper administravit, sed im-
pie. Textus eius rei est 2. Paralip. 22.
& 4. Reg. 8.

XLIII.

In supputationibus interregno-
rum aliquando uocationis anni com-
putantur

putantur ad annos eius, qui sequitur.

3. Reg. 16. Anno trigesimo primo Afa regis Iuda regnavit Amri super Israel duodecim annos. Duodecim anni complectuntur interregnum precedens, cuius erant anni quatuor, per se tantum octo. præest.

Ibidem. Ahab filius Amri regnavit super Israel, nempe post mortem patris anno trigesimo octavo Afa regis Iuda. Hic Ahab, qui pater est, tribuuntur octo tantum anni, quia totidem per se sine interregno connumerato gubernacula tractavit.

E III. Ca-

III. CAPVT DE FIGVRIS VER- BORVM.

CANONES.

I.

Verbum simplex & unicum sæpe per concomitantiam intelligendum est.

Pfal. 1. Beatus uir, qui non abiit, stetit & sedit. Abire, stare, sedere, pro, conuersari, consultare, consentire.

Ibidem: Dominus nouit uiam iustorum. Nosse, pro, intelligere, approbare, amare & defendere.

Pfal. 3. Tu percutis omnes inimicos meos in maxillam, & dentes peccatorum frangis. Percutere in maxillam, pro, percutere, separare & euertere.

Pfal. 7. Iudica me Domine. Iudicare

cāre saepe pro cognoscere causam, ferre sententiam, punire fontes, defendere innoxios, & compensare pro facto cuiuslibet.

Psal. 15. Moueri, pro, moueri & simul pessum ire.

Psal. 27. Credo me uisurum bonitatem Domini, pro, uisurum & frui-
turum uel percepturum.

Psal. 28. Loqui pacem, pro esse blandum, gerere se familiariter.

Psal. 35. Quæ non cognoui, interrogauerunt me, id est, quorum non eram mihi conscius.

Psal. 51. Tibi peccaui, pro, sum peccator & reus simul.

Prouerb. 8. Qui odit sapientiam, amat mortem. Odisse, pro, odisse, turbare & dissipare.

Prouerb. 13. Qui parcit uirgæ, odit filium.

Matth. 1. Ioseph non cognoscebat uxorem.

E 2 Matth.

DE FIGVRIS

Matth. 6. Non potest Deo seruire.
& Mammonæ. Seruire Deo comple-
ctitur subiectionem, obedientiam, a-
morem, cultum, inuocationem, gratia-
rum actionem, confessionem.

Ibidem : Quærere regnum Dei,
pro discere, approbare, amare, colere.

Mar. 16. Qui crediderit & baptisa-
tus fuerit, saluus erit. Credere, pro a-
gnosceret, assentiri, firmiter acquiesce-
re, & totis affectibus adhærescere.

Iohan. 10. Ego cognosco oues me-
as. Complectitur agnitionem, appro-
bationem, amorem, curam & defensi-
onem.

Iohan. 15. Vos testimonium per-
hibebitis de me. Testificari comple-
ctitur testimonium, laudationem, pro-
mulgationem, & promotionem.

2. Cor. 5. Eum, qui non nouerat
peccatum, fecit peccatum, id est, qui
nullius peccati reus fuit.

Ebraë. 10. Voluntarie peccantibus
post

post acceptam noticiam ueritatis, iam non relinquitur hostia pro peccatis, id est, peccantibus & perseuerantibus.

Appendix.

Synecdoches est formula, & similes regulæ sunt, pars pro parte & toto. Ex uno plura intelligenda. Sensus pro fructu uel effectu subsequente. Verba noticiæ apud Ebræos nonnunquam affectus & actiones noticiam sequentes significant.

II.

Verbum simplex nonnunquam pro alio quodam consequente ponitur, & fit explicatio per consequentis accommodationem.

Psal. 1. Non surgent impij in iudicium & concilium piorum q. d. non consistent, non habebunt locum, non fruuntur communibus Ecclesiæ beneficijs.

Psal. 5. Non erigunt se stulti in

E 3 con-

DE FIGVIS

conspectu oculorum, pro, erigunt quidem, sed non consistunt.

2. Paral. 25. Veni, uideamus nos mutuo, pro, decernamus praelio, & faciamus periculum de uiribus & fortuna.

4. Reg. 14. Et uiderunt se ipse & Amasias.

Appendix.

Hæc uarietas uel ad Metonymiã, uel ad Synecdochen referri potest.

Sic causa pro effectu, prius pro posteriori, Antecedens pro consequente, dictum pro facto.

III.

Verbum simplex & unicum nonnunquam de præcedentibus & præsentibus intelligendum est.

Exo. 20. Ut sis longæuus super terram q. d. ut sis fortunatus in rebus tuis, & ita tandem cum læticia in senectute ultima defungaris.

Psal. 5. Mane audies uocem meam,

am, pro, mane clamabo ad te & ita audies me.

Psa. 27. Sacrificabo in tentorio eius sacrificia iubilii q. d. restituar in regnū et redibo in atrium meum, templumq; Domini, & tunc sacrificabo.

Matt. 19. Non omnes capiunt istud sed quibus est datum, pro qui sunt eximij. Sic non omnibus est datum, pro, non omnes sunt eximij.

Matth. 20. Iis datur, quibus est paratum a patre q. d. qui credunt in filium, ihs est præparatum, & iisdem etiam datur.

Appendix.

Synecdoches est formula, cuius illæ quoq; regulæ: consequens pro antecedente & consequente simul, posterius pro priori & posteriori simul. Ex uno plura intelligenda sunt.

IIII.

Verba sensuum & similia nōnunquam per translationem uel similitudinem

E 4 dinem

DE FIGVRIS

dinem intelligenda sunt per Metapho-
ram.

Gene. 11. Non audiat uir labium
proximi sui, id est, intelligat.

Pfal. 10. Dicit in corde, pro, cogi-
tat.

Ibidem, Parturiunt uia eius in
omni tempore altitudinem, pro, ma-
gnifica quaedam pra se fert. Ita se ge-
rit ac si magnificum quiddam & exi-
mium prolaturus esset.

Pfal. 13. Illumina oculos meos, pro,
laetifica & recrea.

Pfal. 16. Non dabis sanctum uide-
re corruptionem, pro, sentire.

Iohan. 8. Abraham uidit diem
meum, uidere pro sentire dulcissimos
in corde motus, & gaudium conscien-
tia percipere.

V.

Verba sensuum & affectuum non-
nunquam *καταχρηστικῶς* ponuntur.

Exo. 20. Populus uidit uocē Dei.
Pfal.

Pfal. 39. Audi lachrymas meas,
pro, aspice lachrymas, uel audi uocem
lachrymantem.

Pfal. 145. Oculi omnium sperant
in te Domine. Ebræum uerbum eo lo
co significat infractis oculis intueri.

VI.

Verba actiua nonnunquã permissi
ue significant.

Exod. 10. Indurauit cor Pharao
nis, pro, fuit indurescere.

Amos 3. Num est malum in ciui
tate, quod non creem?

Appendix.

Hæc Enallage qualitatis uocatur.
Ebræis hoc fere fit uirtute coniugati
onis tertiæ. Huc pertinent & illa: Que
dam mediate fiunt, quædam immedi
ate. Mala dependent ex Deo permissi
ue, non determinatiue uel actiue. Cõ
pletiua interdum permissiue signifi
cant, Deus alias mediate, alias imme
diate agit, Item alias determinatiue,

E s alias

DE FIGVRIS

alias permissiue agit. Omnes sententiæ, quæ uidentur Deo malas actiones tribuere, permissiue semper intelligendæ sunt.

VII.

Verbum simplex nonnunquã de declaratione istius actionis intelligendum est.

Exo. 13. Quicquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino, pro, pronuntiabis sacrum esse Domino.

Iesa. 6. Impingua cor populi huius, pro, publice clama impinguatũ esse.

Iere. 1. Præfeci te super gentes ad euellendum, destruendum, dissipandum &c. pro, ut declamites de regnorum futura distractione.

Rom. 5. Lex subintrauit, ut abundaret peccatum, pro, ut declaret abundare peccatum.

1. Cor. 15. Cum filius tradiderit regnum patri, pro, cum declarauerit regnum ministerij cessasse.

Phil.

Phil. 2. Cum timore ac tremore
uestram ipsorum salutem operemini.

Appendix.

Huc pertinent, Actio pro declara-
tione actionis, factum pro dicto, ut
uocat Linacer lib. 2. in fine. Theolo-
gi explicant hoc de gladio Spiritus
sancti, quod est uerbum Dei.

VIII.

Geminationes uerborum ut plu-
rimum de amplificatione intelligende
sunt.

Gen. 6. Et fecit Noah iuxta omnia,
quæ præceperat Deus ipsi, sic fecit.

Gen. 16. Multiplicando multiplica-
bo semen suum.

Exo. 12. Fecerunt omnes filij Isra-
el, sicut præcepit Dominus Mose &
Aharoni, sic fecerunt.

Deut. 11. Custodiendo custodietis.

Psal. 115. Dominus recordetur mei,
benedicat, benedicat domui Israel.

Appendix.

Ea

DE FIGVRIS

Ea repetitio uocatur & exponitur per ualde uel diligenter. Tale est & illud: Bis dictum, magis dicitur.

IX.

Verba substantiua nonnunquam reputatiue debent intelligi.

Pfal. 51. Ut sis iustus, cum iudicaris, pro, agnoscaris aut uidearis esse iustus.

3. Reg. 1. Ego & Salomo filius tuus erimus peccatores, pro, habebimur quasi κατάρματα καὶ πρῆψίματα, & erimus contempti.

1. Corinth. 15. Quando ei subiecta fuerint omnia, tunc ipse quoque filius erit subiectus patri, pro, tunc uidebunt patris, quomodo sit subiectus, tunc agnosceretur subiectus. Ita de ostensiua subiectione locus intelligitur, quia sequitur, ut sit Deus omnia in omnibus quod, ut omnes intelligant maiestatem Dei. Vel est phrasis, tunc cessabit regnum filii Dei, consistens in ministerio

rio

rio externo, & mutabitur in regnum
cœleste carens ministerio externo.

X.

Præteritum & futurum nonnunquã
habitualiter significant, & fit explica-
tio uel per uerbum substantiuum uel
solet, uel uult, uel debet, uel potest.

Exod. 16. Quod pinsetis, pinsite,
quod coquetis, coquite, pro, quod uul-
tis pinsere.

Deut. 1. Et persecuti sunt nos, sicut
facient apes, id est, solent facere apes.

1. Reg. 21. Si accipies eum, accipe,
pro, si uis accipere.

1. Reg. 3. Populus est multus, non
numerabitur præ multitudinem, id est,
non potest numerari.

4. Reg. 3. Et accepit filium eius,
qui pro eo regnabit, & sacrificauit eum,
pro, regnare debebat.

Psal. 1. Abiit, stetit, sedit, meditatur,
pro, consueuit hæc facere, & facit ut
plurimum.

Psal. 3.

DE FIGVRIS

Pfal. 3. Percussisti omnes inimicos
meos in maxillam, pro, soles hoc face-
re, uel facis ut plurimum.

Pfal. 17. Probasti cor meum, uisita-
sti nocte, examinasti me, non inuenies,
cogitauit ne transgrediatur os meum,
pro, soles facere.

Pfal. 22. Numerabo omnia ossa
mea, pro, possem numerare.

Pfal. 32. Docebo te uiam, quam
ibis q. d. qua ire debeas.

Pfal. 51. Tibi, tibi tantum peccaui,
pro, sum peccator & reus.

Pfal. 112. Dispersit, dedit pauperi-
bus, pro, solet dispergere & dare.

Matth. 10. Qui inuenerit animam
suam, perdet eam, pro, qui uult inue-
nire.

Gala. 5. Qui in lege iustificamini,
gratia excidistis, pro, uultis iustificari.

Appendix.

Figuratum id est, per Enallagen.
XI.

Præte-

Præteritum Ebræorum pro tribus
satisfacit, nempe Imperfecto, perfecto
& plusquamperfecto.

Gene. 2). Et Dominus uisitauit
Saram, pro, uisitabat.

Ionæ 1. Et Ionas descendit, pro,
descenderat.

XII.

Præteritum nonnunquã de præsen-
ti intelligitur, uel & se & præsens si-
mul significat.

Pfal. 22. Quoniam circumdederunt
me canes, pro, nunc circumdant, uel
circumdederunt, & adhuc circumdant.

Pfal. 25. Mi Deus in te confisus
sum q. d. confido.

Appendix generalis.

In hac temporum Enallage sem-
per præcedentium & sequentium est
habenda ratio. Idem ualet etiam in se-
quentibus.

XIII.

Præteritum aliquando de futuro
intelligendum est. Deut.

DE FIGVRIS

Deut. 22. Si erit puella uirgo desponsata uiro, & inuenit eam uir in ciuitate, & iacuit, ipse morietur solus.

Iesa. 9. Puer natus est nobis, & filius datus est, pro, nascetur & dabitur.

Iesa. 60. Venit lux tua, & gloria Domini super te orta est.

Appendix.

Grammatici per Enallagen temporis excusant, Et Theologi addunt in prophetijs hoc certitudinis gratia fieri.

Propheticae praedictiones tam sunt certae, quae uel ipsae res praeteritae. Prophetae de futuris praedicentes ita loquuntur, ac si oculis coram cernerent, sicut mente uel cogitationibus intuentur. Augustinus de sermone domini in monte Lib. 1. & Epist. 30. Prophetae figura praeteriti temporis ea, quae uentura erant, saepe cecinerunt, quod & Apostoli etiam faciunt.

XIIII.

Præteri-

Præteritum aliquando pro Imperatiuo ponitur.

Pfal. 22. Salua me ab ore Leonis,
& a cornibus unicornium exaudi me.
Ebræus habet exaudisti.

Pfal. 25. Propter nomen tuum Domine etiam propitius esto iniquitati meæ, Ebræus habet propitius fuisti.

XV.

Futurum aliquando præsentis significationem habet, uel pro præsentis & seipso simul ponitur.

Pfal. 3. Non timebo a decem milibus populi, q. d. nec nunc timeo, nec in posterum timebo.

Pfal. 22. Mi Domine clamabo de die & non exaudies, pro, clamo & non exaudis.

XVI.

Futurum nonnunquam pro præterito ponitur.

Gen. 28. Et mittet Isaac Iacob & ibit, pro, mittebat & ibat.

F

Pfal.

DE FIGVRIS

Pal. 21. Magna gloria eius propter salutem tuam & decorem pones super eum, pro, posuisti.

Pfal. 23. In pascuis germinantibus fecit accubare me. Ebraeus habet, faciet. XVII.

Futurum pro imperatiuo saepissime usurpatur.

Gene. 41. Faciet Pharao & constituet praepositos, pro, faciat & constituat.

Pfal. 4. Irascimini & non peccabitis, pro, nolite peccare.

Pfal. 6. Domine non in furore tuo arguas me, pro, argue.

Appendix.

Hac Enallage Ebraeis excusationem habet, ex eo, quod ij uel extremis Imperatiui personis careant, uel earum formationem cum futuro communem habeant.

XVIII.

Futurum nonnunquam pro Optatiuo ponitur. Canti:

Canti: ꝑ. Osculabitur me osculo
oris, pro, utinam osculetur me, Inter-
pres habet osculor.

XIX.

Dare nonnunqꝫ pro permittere
ponitur.

ꝑ. Reg. ꝑ. Non dedit eum reuerti
in domum patris sui.

Rom. ꝑ. Dedit eos in reprobum
sensum, pro, permisit degenerare in
reprobum sensum.

XX.

Verba ponendi & dandi uarijs
modis, pro, facere, efficere uel similibus
usurpantur.

Psal. ꝑ. Posuit tenebras latibulum
suum, pro, fecit.

Psal. 21. Desiderium cordis eius
dedisti ei, pro, perfecisti.

XXI.

Verbum inueniendi nonnunqꝫ pro
consequi, potiri uel euenire ponitur.

Iosu. 2. Narrauerunt omnia quæ

DE FIGVRIS.

inuenerant eos, id est, euenerant eis.

Psal. 116. Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.

Ibidem: Tribulationem & dolorem inueni.

Lucæ 1. Inuenisti gratiam apud Dominum.

Rom. 4. Quid ergo dicemus inuenisse Abraham secundum carnem?

XXII.

Ebræorum simplicia uerba pro simplicibus & compositis latinorum satisfaciunt. Sic uocare pro inuocare.

Ioel. 2. Omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit. Ebræus habet uocauerit uel uocat. Hac de causa lapsus est interpres in Gene. cap.

48. Inuocetur nomen meum super illos. Et Iesa. 4. Inuocetur nomen tuum super nos.

IIII. Ca-

IIII. CAPVT⁴²

DE FIGVRIS NO-
MINVM.

CANONES.

I.

SVbstantiua nonnunq̃ secundum
sconcomitantiam intelligenda sunt
per Synecdochen.

Pfal. 1. Dominus nouit uiam iu-
storum, uia pro ipsa uia, conuersatio-
ne, & actionibus, uel eo quod fit in uia
uitæ.

Pfal. 11. Amator iniuriæ, pro eo,
qui & amat & facit ut plurimum.

Pfal. 146. Facit iudicium iniuriam
patientibus. Iudicium pro cognitio-
ne causæ, declaratione sententiæ, de-
fensione pauperum & hostium sup-
plicio uel ultione.

Prouerb. 19. Parata sunt derisori-
bus iudicia. Intelligatur cum de cæte-
ris, tum de poenis & supplicijs.

F 3

Iesa.

DE FIGVRIS

Iesa. 53. Seruus meus noticia sui iustificabit multos, id est, noticia, assensu & firma fiducia.

Iere. 26. Iudicium mortis est uiro huic, id est, poena capitali puniendus est.

Lucae 1. Gloria in excelsis Deo. Gloria hic complectitur agnitionem, confessionem, celebrationem, inuocationem, gratiarum actionem.

Iohan. 3. Hoc est iudicium q. d. haec est causa condemnationis, uel ipsa condemnatio.

Iohan. 10. Dicit eis, pax uobis, Pax pro pace, felicitate, & omnibus alijs bonis.

II.

Substantiua nonnunquam secundum translationem uel similitudinem quandam intelligenda sunt per Metaphoram.

Psal. 7, Aethiops pro pessimo.

Psal. 17, Concludunt adipem q. d. colligunt

colligunt uires & potentiam. Adeps pro potentia, uiribus, plenitudine & abundantia.

Pfal. 23. Etiam quando ambulo in ualle tenebrarum, non timebo malum. Vallis pro ipsa profunditate, & tenebræ pro mœsticia, alibi pro ignorantia.

Prouer: 8. Qui me inuenit, inuenit uitam. Vita pro fœlicitate.

Iesa. 66. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, pro, morsus conscientia.

Tobiae 12. Eleemosyna liberat a morte. Mors pro infelicitate & calamitatibus.

Matth: 16. Cauete uobis a fermento Pharisaeorum & Saducaeorum. Fermentum pro corruptelis doctrinae & prauis opinionibus, sicut continuo sequitur in textu.

Ioh. 8. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen

F 4 uita.

DE FIGVRIS

uitæ. Tenebræ alias pro ignorantia.
Lumen alias pro cognitione uel periti-
tia, alias pro consolatione.

Rom. 8. Si Christus est in uobis,
corpus mortuum est propter peccatū,
Spiritus autem uita propter iustici-
am, corpus pro uetere Adamo uel cor-
rupta natura, Spiritus pro nouo Ada-
mo uel renato.

Appendix.

Huic similes illæ: Res corporalis
pro incorporea. Similr pro simili, Ab-
soluta pro relatiuis.

III.

Consequens nonnunq̃ pro ante-
cedente ponitur.

Iesa. 53. Quis credit auditui no-
stro, id est, uoci.

Habac. 3. Domine audiui auditi-
onem tuam, id est, uocem.

IIII.

Nomina substantiua, quatenus re-
latiua sunt, nonnunq̃ uel correlative,
uel

uel secundum formale debent intelli-
gi.

Fide sumus iusti, pro, misericordia
quam apprehendimus fide.

Homines renati sunt sine peccato,
pro, reatu uel condemnatione.

V.

Substantiua nonnunq̄ secundum
opinionem, agnitionem, uel similem
eius substantiui actionem intelligenda
sunt.

Rom. 4. Lex iram operatur, pro,
agnitio de natura legis uel accusatio.

Rom. 7. Ego sine lege uiuebam,
pro, sine agnitione naturæ legis, sine
sensu accusationis & cōdemnationis.

VI.

Substantiua nonnunq̄ secundum
finem uel usum externum intelligen-
da sunt.

Psal. 2. Reges eos sceptro ferreo,
pro, imperio duriori.

Psal. 3. Dentes peccatorum fran-
gis,

F s

gis,

DE FIGVRIS

gis, pro, fremitum & minas.

Pfal. 7. Si est iniquitas in manibus meis, pro, factis, uel si male machinatus sum & Sauli præripui regnum.

Pfal: 16. Funes ceciderunt mihi in præclaris, funis pro sorte quasi dicat, fors præclara mihi contigit.

Pfal: 17. A facie impij, pro, ira uel furore.

Pfal: 24. Leuate portæ capita uestra, Eleuamini portæ sæculi, pro, incolæ ciuitatum.

Pfal: 110. De torrente in uia bibet, Torrens pro afflictionibus.

Pfal: 116. Calicem salutis accipiam, pro, demensum afflictionum, quæ profunt ad salutem uel emendationem.

Matth: 16. Tibi dabo claues regni cœlorum, pro, potestatem.

Iohan: 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, pro, Baptismo.

Appendix.

Metonymiæ sunt hæ locutiones.

Sic

Sic signum pro signato. Continens
pro contento, Materia pro materiato,
Locus pro locato.

VII.

Substantiua partis nōnunq̄ de toto
sunt intelligenda, per Synecdochen.

Gene: 45. Intrauit Iacob in Ægy-
ptum cum animabus septuaginta.

Pfal: 3. Exaltans caput meum, pro,
me.

Pfal: 7. Scrutans corda & renes.

Pfal: 18. Occupauerunt me in die
interitus mei, pro, in tempore.

Pfal: 25. Anima eius in bono cō-
morabitur, id est, ipse.

VIII.

Nomen totius sæpe pro parte po-
nitur.

Iohan: 20. Tulerunt Dominum
meum, & nescio ubi posuerunt, Do-
minus pro solo corpore Domini.

IX.

Substantiua nomina sub statu præ-
dicationis

DE FIGVRIS

dicationis alijs attributa nonnunq̄ uel adiectiue, uel Metaphorice, uel effectiue significant.

Pfal. 3. Dominus est gloria mea, pro, glorificator meus, uel glorificans me.

Pfal. 111. Confessio & magnificentia opus eius, pro, opera eius sunt laudabilia & plena magnificentia.

Pfal. 115. Simulachra gentium, argentum & aurum, id est, sunt argentea & aurea.

Luca 16. Quicquid est altum hominibus, abominatio est ante Deum.

Iohan. 14. Ego sum uia, ueritas & uita, pro, docens uel monstrans uiam, ueritatem & uitam.

Iohan. 17. Hæc est uita æterna, ut cognoscant te solum Deum uerum, pro, hæc est causa uitæ æternæ.

1. Corin. 1. Christus factus est nobis sapientia, iusticia, sanctificatio & redemptio.

1. Corin. 5. Expurgate uetus fermentum

mentum, ut sitis noua conspersio.

2. Corin: 5. Vt nos essemus iusticia
Dei in ipso, pro, ut nos essemus iusti
apud Deum, in uel per ipsum.

Deus est iusticia, pro, iustus uel iu-
stificans.

Christus est λόγος, pro λέγω, nem-
pe loquens cum patribus.

Christus est agnus, pro, similis A-
gno, propter oblationem.

Christus est spes mea, pro, faciens
me sperare.

Spiritus sanctus est columba, pro,
columbæ similis, uel sub eius specie
apparens.

Spiritus sanctus est donum, pro,
similis dono uel quiddam donatum.

Iohannes est Elias, pro, similis ei
ex officio.

Iohannes est Angelus, pro, nunci-
us uel similis Angelo: Matth. 11.

Appendix.

Hæc figurantur Metaphora, Sy-
necco-

DE FIGVRIS

necdoche, Enallage partium, Enallage
qualitatis, Metonymia. Huc pertinet:
Abstractum nonnunquā pro concreto
ponitur.

X.

Substantiua nomina sub statu re-
giminis nonnunquā uim adiectiuorum
induunt.

Gene. 23. In electione sepulchro-
rum nostrorum sepeli mortuum tuū,
pro, in electis, uel præcipui nominis
sepulchris.

Pfal: 1. Beatitudines uiri, pro, bea-
tus uir.

Pfal: 30. Confitemini memoriæ
sanctitatis, pro, memorabili sanctitati.

Pfal: 145. Gloriam magnificentiæ
regni tui narrabo, pro, gloriosum &
magnificum regnum tuum, uel glori-
osam magnificentiam in regno tuo.

Matth: 24. Cum uideritis abomi-
nationem desolationis, pro, abomina-
bili desolatione.

Rom.

Rom: 9. Israel sectans legem iusticiae, ad legem iusticiae non peruenit, pro, legalem iusticiam.

1. Corinth: 1. Placuit Deo per stulticiam praedicationis saluos facere credentes.

Ephe. 1. Notum facit nobis Sacramentum uoluntatis suae, pro, sacram uoluntatem suam.

Colos: 1. Nunc manifestatum est mysterium sanctitatis eius, quibus uoluit notas facere diuitias gloriae Sacramenti huius in Gentibus, quod est Christus, id est, diues & gloriosum mysterium.

X I .

In substantiuorum constructione, nonnunquam id, quod genitiuo casu ponitur, uim adiectiui continet, & resoluitur per adiectiuum, uel phrasin aequipollentem.

1. Reg. 7. Agnus lactis, pro, lactens.

2. Reg. 22. A uiro iniuriarum liberabis me. Psal.

DE FIGVRIS

Pfal. 36. Melius est parum iusti, & opulencia impiorum multorum, id est, multa.

Pfal. 76. Magnificentior montibus prædæ, id est, montibus prædatoris q. d. munitionibus prædatorum in montibus.

Iesa. 2. In ista die proijciet homo Idola argenti sui & simulachra auri sui.

Matth. 5. Gehenna ignis, pro Gehenna ardens, uel Gehennalis ignis.

Luca 1. Per uiscera misericordiae, quasi dicat cor misericors.

Luca 16. Mammon iniquitatis.

Ibidem: Oeconomus iniusticiae, pro, Oeconomus iniustus.

Rom: 7. Quis me liberabit de corpore mortis huius? quasi dicat, de hoc corpore mortali.

Gala: 3. Ut promissionem Spiritus per fidem acciperemus, pro, Spiritum promissum.

XII.

Substan-

Substantiua nomina extra casum
prædicationis & regiminis, nonnun-
quam pro adiectiuis uel concretis æ-
quipollentibus usurpantur, per Enal-
lagen qualitatis.

Gene. 1. Fiat lux, id est, omnes lu-
cidæ substantiæ.

Gene. 12. Eris benedictio, id est,
benedictus.

Pfal. 6. Non est in morte, qui me-
mor sit tui, pro, inter mortuos.

Pfal. 12. Vilitates in filijs homi-
num, pro, uiles homines.

Pfal. 16. Exultat gloria mea, pro,
quicquid est in me gloriosum.

Pfal. 17. Audi Domine iusticiam,
pro id, quod est iustum.

Pfal. 22. uel 21. Habitatator laudum
Israel, pro, laudabilium in Israel.

Pfal. 30. Mea gloria cantabit tibi,
pro, quicquid est in me gloriosum.

Pfal. 68. Cepisti captiuitatem, id
est, captiuos abduxisti.

G

Pfal

DE FIGVRIS.

Pfal. 112. Generatio rectorum benedicetur, pro, filij.

Pfal. 116. Conuertere anima in requiem tuam. Requies pro eo, qui dat requiem. Quamquam hæc locutio potest etiam iuxta nuda uerba intelligi.

Amos 3. Nescientes facere rectum, thesaurisantes iniuriam & uiolentiam in ædibus suis, pro, opes iniustas.

Rom. 1. Veritatem commutarunt in mendacium, id est, uerum cultum uel doctrinam, in falsum.

Ephes. 4. Captiuam duxit captiuitatem, id est, captiuos abduxit, captiuatos scilicet a Diabolo.

In cantico Ecclesiæ: Cœli enarrant gloriam Dei filij uerbi incarnati, facti de terra cœli q. d. Cœlestes enarrant gloriam Dei, qui est uerbum incarnatum. Cœlestes inquam facti de terrestribus. Cœlestes id est Apostoli. Ita Psalmi dictum accommodant ad Apostolos.

Abstra-

XIII.

Abstracta simplicia nonnunquam uerbalium loco ponuntur.

Rom. 3. Omnes egent gloria Dei, pro, glorificatione.

Rom. 5. Gloriamur in spe gloria filiorum Dei, pro, in spe futuræ glorificationis, quæ continget filiis Dei.

XIIII.

Verbalia nomina alias actiue, alias passiuè significant.

Psal. III. Initium sapientiæ timor Domini, passiuè.

Iesa. 42. Gloriam meam alteri non dabo quod dicitur, uel qua ego glorior, uel qua commendor.

Iesa. 53. In scientia uel noticia sua iustificabit multos. Passiuè, nempe in agnitione sui.

Luca 2. Gloria in excelsis Deo. Passiuè, quia ipse celebratur.

Ibidem: Timuerunt timore magno, actiue.

XV.

G 2

Nomen

DE FIGVRIS

Nomen unius sæpe pro toto cœtu
ponitur, ac eatenus singulare plurali-
ter explicabitur.

Exo. 8. Venit musca grauiissima.

Num. 21. Ora ad Dominum, &
auferet a nobis serpentem.

Psal. 9. Perdidisti impium, & no-
men eorum deleuisti.

Ibidem: Surge Domine, ne præ-
ualeat homo.

Ibidem: Intelligent, quod homo
ipsi.

Psal. 12. Deficit pius.

Psal. 39. Vniuersa uanitas omnis
homo.

Phil. 4. Salutate omnem sanctum
in Christo Iesu.

1. Timoth. 2. Mulier saluatur per
filiorum generationem, si manserint
in fide.

Appendix.

Hæc formula Syntactice reduci
potest ad Enallagen numeri. Huic si-
milis

milis est ista regula. In speciebus animalium singulare pro plurali.

August. 5. de Gene: ad literam c. 10. Sacra scriptura singularem numerum pro plurali ponit.

Hierony: contra Iouianum lib. 2. Scriptura diuina solet & unum pluraliter, & plura singulariter appellare.

XVI.

Nomina cognationis nonnunquam generaliter capiuntur. Frater pro amico, Pater pro maioribus, Socius pro proximo.

Honora parentes, pro, omnes superiores.

XVII.

Nomen personæ nonnunquam pro officio, doctrina, uel administratione ponitur.

1. Corinth: 3. Fundamentum est Dominus noster Iesus Christus, id est, doctrina de Christo.

1. Ioh. 2. Quis est mendax, nisi is,

G 3 qui

DE FIGVRIS

qui negat, quoniam Iesus nō est Christus, id est, q̄ doctrina de Iesu non sit uera de uero Messia doctrina.

Appendix.

Est Metonymia: Autor pro opere, persona pro re ponitur.

XVIII.

Sexus masculinus nonnunq̄ denotat utrunq̄.

Psal. 1. Beatus uir, qui non abiit in consilium impiorum, uir pro homine.

XIX.

Substantiuum nonnunq̄ aduerbialiter significat.

Deut. 1. Iudicate iusticiam, pro, iuste.

Psal. 75. Ego iusticias iudicabo, pro, iudicabo iuste.

Iohan. 8. Principium quod & loquor uobis, id est, iam a principio de hoc locutus sum & tamen adhuc interrogatis.

XX.

De-

Descriptio rei nonnunquam pro re ipsa ponitur, per periphrasin.

Psal. 2. Vas figuli, pro, olla &c.
XXI.

Substantiuum nomen mediante præpositione de, uel in, substantiuo coniunctum nonnunquam adiectiue significat.

Psal. 10. Homo de terra, pro, homo terrestris.

Psal. 16. Non libo libamina eorum de sanguine q. d. non sum particeps de cultu eorum, de libaminibus sanguineis.

Psal. 51. Dilexisti ueritatem in occultis, & in abscondito sapientiam docuisti me q. d. occultam & absconditam.

Appendix.

Simile quid traditur in propositionibus.

XXII.

In substantiuorum locutionibus, interdum genitiuus uno loco positus uim suam spargit in antecedentia uel consequentia.

H 4

Psal.

DE FIGVRIS

Pfal: 1. Non surgent impij in iudicium, neq; peccatores in concilium iustorum, quasi dicat, in iudicium & concilium iustorum.

XXIII.

Copulatio duorum substantiuorum secundum statum regiminis non nunq; de posteriori tantum intelligitur. Estq; periphrasis.

Deut: 13. Percuties habitatores urbis illius in ore gladij, pro, gladio.

Iosu: 2. Exiccavit aquas maris rubri, id est, mare rubrum.

Pfal: 4. Filij hominum, pro, homines.

Pfal: 20. Protegat te nomen Dei Iacob, pro, Deus ipse.

Iesa: 3. Auferet fulcrum panis & fulcrum aquæ, pro, panem & aquam.

Luca 21. Virtutes cœlorum mouebuntur, pro, cœlum ipsum.

Appendix.

Tales locutiones sunt etiã in Greco

CO

co sermone, ὑεὶ ἀχαιῶν apud Homerū.
Et Iliad: 9. τέλῳ θανάτοιο, bis. Et Iliad:
ὁ ἄνείαο βίη.

XXIIII.

Geminationes substantiuorum
nonnunquā Emphasin uel exaggeratio-
nem aliquam significant.

Psal: 133. Sicut unguentum in ca-
pite, quod descendit in barbam, bar-
bam Aaron, pro, circumquaque in bar-
bam.

Iere: 7. Templum Domini, tem-
plum Domini, templum Domini est.

Luc: 6. Quid uocatis me Domine,
Domine, & non facitis, quæ dico?

XXV.

Geminationes substantiuorum
nonnunquā uel distributiue uel collecti-
ue significant.

Gene: 14. Vallis erat putei, putei,
pro, erant ibi multi putei, uel nihil erat
nisi putei.

Gene: 32. Dedit in manus seruo-
rum

G S

rum

DE FIGVRIS

rum suorum greges, greges, id est singulis singulos greges.

Leuit: 17. Vir uir, pro, singuli.

Num: 17. Accipe tribus tribus, pro, singulas tribus.

1. Reg: 1. Sic faciebat in anno & anno, pro, singulis annis.

Pfal: 10. Rex sæculi & sæculi, pro, cuiuslibet sæculi, & sic in perpetuum uel omnium sæculorum.

Pfal: 12. In corde & corde loquentur, pro, non eodem animi affectu, sed alias alio uel diuerso.

Pfal: 89. In generatione & generatione annunciabo ueritatem tuam ore meo.

Marci 6. Secundum contubernium, contubernium, id est, distributis conuiujs, ut Erasmus interpretatur.

Appendix.

Hæc geminatio alias fit intercedente copula, alias sine. In Germanicis similis forma deprehenditur.

XXVI,

Gemi-

Geminatio substantiuorum cum
 statu regiminis de excellentia debet in-
 telligi. Sancta sanctorum, pro, sum-
 mum sanctorum. Sæculum sæculi.

XXVII.

Adiectiuum nonnunquã pro sub-
 stantiuo ponitur.

Matth. 20. Filius hominis uenit
 dare animam suam redemptionẽ pro
 multis q. d. pro tota multitudine, pro
 omni populo.

Ibid: Multi sunt uocati, pauci ue-
 ro electi .i. tota multitudo uel omnes.

Matth. 26. Hic est sanguis meus
 noui Testamenti, qui pro multis ef-
 funditur in remissionem peccatorum,
 id est, pro tota multitudine, uel pro
 omnibus, sicut alius textus habet.

Rom. 5. Vnius delicto multi mor-
 tui sunt, id est, tota multitudo uel om-
 nes.

Appendix.

Est Enallage qualitatis, alias sic
 loquimur: Concretum pro abstracto
 ponitur.

Augn.

DE FIGVIS

August: contra Iulianum lib 6. ca.
12. Omnes pro multis, & multi pro
omnibus frequenter in sacris ponitur.

Sic apud Thucydidem, πολλοί pro
πλήθος. Sic στρατωνόν, pro toto exerci-
tu.

XXVIII

Adiectiuum interdum ratione sub
intellecti pro substantiuo ponitur.

Gen: 1. Apparet arida, pro, terra.

Pfal. 66. Qui conuertit mare in
aridam, id est, terram.

XXIX.

Nomina numeralia nonnunq̄ in-
determinate significant.

Pfal. 3. Non timeo a decem milli-
bus populi, pro, magna multitudine.

Pfal: 12. Argentum purgatum sep-
tuplum, pro, sæpius uel sæpissime.

Pfal: 119. Septies in die laudem dixi.

Iesa. 4. Septem mulieres appre-
hendent unum uirum.

Miche: 5. Paruula es in millibus
Iuda, id est, in tanta multitudine ciui-
tatum Iuda.

Appen-

Appendix.

Huic similes: Numerus finitus pro infinito, Numerus certus pro incerto.

XXX.

Vniuersalis particula nonnunquã particulariter, distributiue, uel secundum restrictionem intelligenda est.

Gene. 6. Omnis caro corruperat viam suam, sc. humana.

Matth. 3. Docet nos implere omnem iusticiam, sc. tu tuam, ego meam, & ita quilibet suam iusticiam, uel uocationem implebit.

Marci 1. Omnis ciuitas erat congregata ad ianuam.

Marci 6. Prædicate Euangelium omni creaturæ, scilicet, humanæ.

Iohan. 1. Illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, pro, aliquos uel quotquot eorum illuminantur.

Ibid: De plenitudine eius omnes accepimus, sc. quotquot sumus sanctificati

DE FIGVRIS

ficati per Christum, uel potest restrin-
gi ad auditores Christi.

Iohan. 15. Sine me nihil potestis
facere, sc. nihil eorum, quæ sunt in uer-
bo Dei mandata.

1. Timo. 2. Deus uult omnes sal-
uos fieri, scilicet, quantum in ipso est.
Omne animal fuit in arca Noah, pro,
cuiuslibet speciei par unum.

Omnis Hierosolyma exhibat ad Iohan-
nem, pro, multi.

Appendix.

Hæc figura alias Synecdoche, alias
Ectasis uocatur. Vniuersalis particu-
la nihil eorum, quæ sunt eius ordinis
excludit. Vniuersales particulae alia
sunt in genere uniuersales, alia in spe-
cie. In genere: ut, omnes pueri homi-
nes sunt peccatores. In specie, ut, om-
nes illuminantur, scilicet, qui sunt in
Ecclesia. Augustinus contra Iulianũ,
lib. 6. cap. 12. Omnes pro multis &
multi pro omnibus frequenter in sa-
cris literis ponuntur. Hie-

Hieronimus in 5. commentario
 in Iesaiam Idioma est sacrae scripturae,
 ut omnem terram illius significet pro-
 uinciae, de qua sermo est, quod qui-
 dam non intelligentes ad totum ter-
 rarum orbem trahunt. Huc pertinent
 illa: Vocabulum omnis nonnunquam
 aliquid totum in toto significat, ut,
 omnis essentia diuina est pater, pro, in
 toto patre est essentia diuina. Item
 Omnis, Nullus, Quilibet, & oratio-
 nes indefinitae uniuersalibus compa-
 randae nunquam latius porriguntur, quam
 iuris & aequitatis ratio permittit, ff de
 noui operis nunciat. l. in pronunciali
 in ¶ finali, & ibi glos. in uerbo omnes.

XXXI.

Positiuus nonnunquam comparatiue
 debet intelligi.

Matth. 26. Bonum erat ei, si na-
 tus non fuisset.

Matth. 9. Bonum est tibi intrare
 claudum.

DE FIGVRIS

claudum in uitam æternam, quam duos pedes habentem proijci in Gehennam ignis inextinguibilis.

XX XII.

Positiuus nonnunq̃ superlatiue significat.

Gene. 42. Paruus iam cum patre est, pro, minimus.

XX XIII.

Adiectiua nonnunq̃ aduerbialiter explicanda sunt.

Pfal. 12. Linguam loquentem magnifica, fere commodius magnifice.

XX XIII.

Pluralis numerus sæpe pro uno e pluribus distributiue ponitur.

Iudic. 12. Sepultus est in ciuitatibus Gilead, pro, in una ciuitatum Gilead.

Pfal. 1. Sicut arbor plantata ad riuos aquarum, pro, ad unum aliquem riuum.

Zach: 9. Super pullum filium asinarum, pro, unius asinarũ. Mat.

Matth. 2. Mortui sunt qui quærebant animam pueri, id est, Herodes est mortuus.

XXXV.

Geminationes adiectiuorum, ut plurimum superlatiui uim continent.

Iere. 24. Ficus bonas bonas ualde, & malas malas ualde.

XXXVI.

Geminationes numeralium ut plurimum, uel distributiue, uel collectiue significant.

Gene. 7. Ex omnibus animantibus mundis tolle septem & septem, id est, septena.

Ibidem: Duo & duo ingressa sunt in arcam, id est, bina.

XXXVII.

Triplicationes adiectiuorum excellentiam superlationis significant.

Iesa. 6. Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum.

XXXVIII.

H

Inter-

DE FIGVRIS

Interrogatio per quis sæpe pro uo-
to uel optatiue ponitur.

Pfal. 14. quis dabit de Zion salu-
tem Israelis ? q. d. utinam daretur sa-
lus Israelis.

2. Reg. 18. Absolon fili mi, quis
mihi dabit, ut ego pro te moriar ? q. d.
utinam pro te mortuus fuisset.

XXXIX.

Vnum non, ad unum, non etiam
unum, pro uniuersalibus usurpantur.

Pfal: 14. Non est, qui faciat bonum,
non est etiam unus.

Pfal: 34. Vnum ex his non conte-
retur.

Pfal: 53. Non est qui faciat bonum,
non est etiam unus.

XL.

Vocabulum ueritatis subiectum
siue coniunctum alijs substantiuo me-
diante copula, uel concrete ponitur,
uel ueram doctrinam significat.

Prouer. 3. Misericordia & ueritas

ncn

non deserent te, id est, uera misericordia.

Iohan: 1. Plenum gratiæ & ueritatis, q. d. uel ueræ gratiæ, uel gratiæ & ueræ doctriinæ.

Ibidem: Lex per Moisen data est, Gratia & ueritas per Christum, quasi dicat, non umbratica, sed uera gratia, quæ est æterna, & in qua est cumulus bonorum omnium, qui datur in uita æterna.

Appendix.

Eadem forma potest etiam distributive intelligi. Alias Endyadis, alias resolutio adiectiui & substantiui uocatur. Sic Lucanus in 6: Chalybem frenosq; momordit, id est, frena chalybea: Vergil: 2. Georg. Pateris libamus & auro, id est, pateris aureis. 3. Georg: Nec mihi displiceat maculis insignis & albo. Æneid. 1. Molem & montes insuper altos, id est, molem aliorum montium.

H 2

Vocabu-

DE FIGVRIS

XLI.

Vocabulum uir cum genitiuo iunctum nonnunquam Periphrasticos ponitur, & debet concretum uel formale aliquod nomen intelligi.

Gene. 9. Noah coepit esse uir terræ, id est, agricola.

Exo. 4. Non sum uir uerborum, id est, eloquens.

Iud. 12. Vir contentionis fui ego, & populus meus cum Ammon, id est, contendens uel litigator.

Iere. 20. Vir pacis meæ, id est, confœderatus meus.

XLII.

Nouus nonnunquam pro alio, uel altero ponitur.

Exo. 1. Surrexit Rex nouus super Ægyptum.

Marci ulti: Linguis loquentur nouis.

Iohan 13. Mandatum nouum do uobis, ut diligatis uos inuicem.

V. Caput

V. CAPVT 59

DE PHRASIBVS PARTICIPIO- RVM.

CANONES.

I.

Tempora participij interdum ha-
bitualiter, uel per cōcomitantiam
significant, sicut & uerba.

Psal. 14. Ad uidendum num esset
intelligens, pro, studiosus auditor do-
ctrinæ cœlestis.

II.

Præsens participij nonnunquã fu-
turum significat.

Psal. 39. Nescit, quis congregat
ea, id est, quis sit congregaturus ea.

III.

Participia nonnunquã nominaliter
significant.

H 3

Prouer-

DE PHRASI: PARTICIPIO:

Pfal: 5. Odio habuisti omnes operantes iniquitatem, pro operarijs.

Prouerb. 10. Argentum electum lingua iusti. Electum, id est, eximium uel præstans.

Matth. 20. Multi sunt uocati, pauci uero electi, q. d. eximij & præstantes. Græcus ἐκλεκτοί habet.

Gala: 2. Petrus erat condemnatus, pro, condemnabilis. Græcus κατεγνωσμένος.

IIII.

Participia passiue significantia constructa cum genitiuo uel alio casu nonnunquam Synecdochicos intelligenda sunt.

Pfal. 31. Beatus remissus iniquitatis, uel iniquitatem, & tectus peccatum, pro, secundum peccatum, uel habens remissum peccatum, uel quod attinget ad peccatum.

VI. Ca-

VI. CAPVT 60

DE PHRASIBVS PRONOMI- NUM.

CANONES.

I.

PRonomen demonstratiuum non
nunq̄ pleonastice ponitur.

2. Reg. 6. Micholi filia Saulis
non fuit proles ei usq̄ ad mortem eius.

Psal. 1. Sicut puluis, quem proicit
eum.

Psal. 146. Beatus, cuius Deus Ia-
cob adiutor eius.

Iere. 6. Omnes ipsi, perdit ipsi.

Iere. 10. Lignum de sylua excidit
illud opus manuum artificis.

Matth. 8. Descendentem ipsum
de monte secutæ sunt ipsum turbæ
multæ.

H 4

Iohan:

DE PHRSIBVS

Iohan. 1. Cuius ego non sum dignus ut soluam ipsius corrigiam, sicut Græcus habet.

II.

Pronomen demonstratiuum nonnunquã qualitatem significat.

Deut. 5. Cor eorum hoc, pro, tale.

Appendix.

Demonstratiuum hic, hæc, hoc, nonnunquã pro talis, & tale ponitur.

III.

Relatiua pronomina nonnunquã per Eclipsin desiderantur.

Deut. 32. Petræ, genuit te, oblitus es, pro, quæ genuit te.

Psal. 5. Incidit in foueam, fecit, pro, quam fecit.

Psal. 72. Liberabit pauperem uociferantem & inopem, & non adiutor ei, pro, & cui non est adiutor.

IIII.

Relati

Relatiuum nomen nonnunquam simul pro antecedente & relatiuo ponitur.

Gene. 44. Et præcepit quem super domum eius, id est, qui super domum eius erat, q. d. dispensatori domus, sicut habet interpretes.

V.

Pronomen datiuo casu uerbis subiecta, nonnunquam uel nihil significant, uel pro ingratiam ponuntur.

Gene. 21. Sedit sibi e regione procul.

Gene. 22. Vade tibi ad terram Moria.

Gene. 23. Intercedite mihi apud Ephron.

H 5

VII. Ca.

VII. CAPVT

DE PHRASIBVS ADVERBIO- RVM.

CANONES.

I.

ADuerbia nonnunq̄ nominaliter
usurpantur.

Nume. 28. Holocaustum sem-
per, pro, iuge holocaustum.

II.

Ex Aduerbijs temporalibus, quæ
tempus determinatum significant, ea
nonnunq̄ indeterminate ponuntur.
Heri pro quolibet præterito tempore.
Hodie pro præsentî quolibet, cras pro
quolibet futuro.

Gen. 30. Respondebitq̄ mihi cras
iusticia mea, pro, quolibet die.

Iosue. 22. Cras dicent filij uestri
filij nostris.

Psal. 2. Ego hodie genui te, hodie,
pro ab æterno. Psal.

Pfal. 95. Hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra, pro, quocuncq; die.

III.

Particulæ interrogatiuæ, exclamatiuæ & negatiuæ in distributiuis locutionibus unico loco positæ, nonnunq; uim suam in sequentes quoq; transfundunt sententias.

Pfal. 2. Quare fremuerunt Gentes & populi meditantur inania, Erigunt se Reges terræ & congregantur in unum aduersus Dominum & Messiam eius?

Pfal. 3. Domine quam multiplicati sunt hostes mei, multi insurgunt aduersum me,

Multi dicunt animæ meæ?

Pfal. 4. Vsq; quo gloria mea uobis est opprobrio, amatis uanum, queritis mendacium?

Pfal.

DE PHRASIBVS

Pfal. 9. Non omnino obliuione
datur pauper, expectatio miserorum
peribit in sæculum.

Pfal. 10. Quousq; Domine stabis
procul, abscondes te in tempore tribu-
lationis: Propter superbiam impij pa-
tietur miser?

Pfal. 13. Ne dicat hostis meus, præ-
ualui aduersus ipsum, hostes mei exul-
tent, quod mouear.

IIII.

Negatio præposita nonnunq; suæ
contrariæ æquipollere facit.

Pfal. 143. Non iustificabitur in
conspectu tuo omnis uiuens, pro, ne-
mo.

Rom. 3. Ex operibus legis non iu-
stificabitur omnis caro.

Appendix.

Latinis & Dialecticis æquipollet
contradictoriæ, sed hæc est Ebræa
proprietas.

Augustinus in 6. de ciuitate Dei si-
mile

mile quid habet, & repetit Cęsarius in
Dialectica tractatu 3. cap. 25.

V.

Exclusivę particulę nonnuncq̃ in-
clusivę intelligendę sunt.

Gene. 8. Coruus reuersus non est,
donec siccarentur aquę.

1. Reg. 15. Samuel non uidit Sau-
lem usq̃ ad diem mortis, q. d. neq̃ an-
te diem, neq̃ in die, neq̃ post uidit, uel
perpetuo non uidit.

Psal. 110. Sede a dextris meis, Do-
nec ponam inimicos tuos scabellum.

Iesa. 46. Usq̃ ad senectam ego ip-
se & usq̃ ad canos ego portabo.

Matth. 1. Non cognouit, donec
peperit.

Matth. 5. Non exhibis inde donec
reddas nouissimum quadrantem.

Matth. 26. Non bibam a modo,
de hoc genimine uitis usq̃ in diem il-
lum, cum illud bibam uobiscum no-
uum in regno patris mei.

Matth.

DE PRASIBVS

Matth. 28. Ego uobiscum sum
usq; ad consummationem sæculi.

Marci 9. Non gustabunt mortem
donec uideant regnum Dei ueniens in
uirtute.

Luca 22. Non bibam de genera-
tione uitis, donec regnum Dei ueniat.

Rom: 5. Peccatum usq; ad legem
erat in mundo.

Appendix.

Hæc pertinent ad Synecdochen,
& in talibus fit resolutio, uel per uo-
cem perpetui, uel consequens aliquod
annectitur.

Hierony : aduersus Heluidium:
Anteq; siue priusquam, siue ante licet
sæpe consequentiam indicent: tamen
nonnunq; ea, quæ cogitabantur, o-
stendunt.

Ibidem: Donec seu usq; duplici-
ter intelligitur in sanctis literis. Sæpe
enim ex Idiomate sacrae scripturae cer-
tum

tum tempus in eius assumptione significat, & sæpe infinitum.

VI.

In locutionibus collationum nonnunquam similitudinis particula subintelligenda est.

Exo. 19. Vos ipsi uidistis, quomodo portauerim uos super alas Aquilarum, pro, sicut.

Ioel. 1. Dentes eius dentes leonis.

VII.

In locutionibus collationum nonnunquam particula accommodationis subintelligenda est.

Matth. 6. Fiat uoluntas tua sicut in cœlo & in terra.

VIII.

Particula similitudinis nonnunquam uel pleonasticos usurpatur, uel afferendi uim continet, pro, uere.

Luca 22. Erat sudor ipsius tanquam guttæ sanguinis, id est, erant reuera guttæ sanguinis.

Ioh.

DE PHRASIBVS

Iohan. 1. Cuius gloriam uidimus, quasi unigeniti a patre, pro, uere unigeniti.

1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & œconomos mysteriorum Dei.

2. Corinth. 3. Transformamur in eandem imaginem, tanquam a Domini Spiritu.

IX.

Particulæ similitudinis nonnunquam intelligendæ sunt de genere, non de specie: De factò, non de modo: De exemplo, non de causa uel ratione.

Leuit. 9. Ora pro eis, sicut præcepit Dominus. Loquitur de factò non de modo, quia Deus non præceperat modum, sed factum.

Matth. 6. Remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus, quasi dicat, quia & nos remittimus, uel id, quod & nos facimus, uel cuius exempla,

pla, multa sunt in rebus hominum,
 uel quod ab hominibus quoque factita-
 ri solet. Ideo multo magis æternam
 misericordiam hoc factitare decet.
 Homo qui est ipsa fragilitas remittit.
 Ideo tu Deus, qui es ipsa misericordia,
 & fons omnis bonitatis multo magis
 hoc facere debes.

Tale & illud: Conuertimini ad
 me, sicut ego conuerto ad uos.

X.

Geminationes in Aduerbijs uel
 Emphasin, uel superlatium uel di-
 stributionem significant.

Leuit. 6. Seruet ligna Sacerdos
 mane, mane: pro, quolibet matutino
 tempore.

Ioh. 1. Amen, amen dico uobis.

I VIII. Ca-

VIII. CAPVT

DE PHRASIBVS CONIUNCTI- ONVM.

CANONES.

I.

Particulae copulativae nonnunquam in orationis contextu subintelligendae sunt.

Pfal. 133. Sicut Ros Hermon, qui descendit in montem Sion, pro, & qui descendit, uel, qui etiam descendit.

II.

Particulae copulativae, conditionales, causales, in distributivis locutionibus nonnunquam semel duntaxat ponuntur; sed tamen vim spargunt in sequentia quoque membra.

Pfal. 8. Volucres caeli & pisces
maris

maris, transiens femitas maris, pro, & transiens.

Pfal. 16. Caro mea requiescet in fiducia, quod non derelinques animam meam in inferno, non dabis sanctum tuum uidere corruptionem.

III.

Particula causalis nonnunquam conclusiue debet intelligi. Sic quia uel quoniam pro ideo.

1. Reg. 2. Non audiuerunt uocem patris sui, quia uoluit eos Dominus occidere.

Pfal. 116. Credidi, quia locutus sum.

Lucae 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Appendix.

Cum hoc consentit, quod quoniam & propterea significare perhibetur.

I 2 Quod

DE PHRASIB: PRÆPOSIT:

IIII.

Quod uel quoniam nonnunquam
pleonasticos usurpatur.

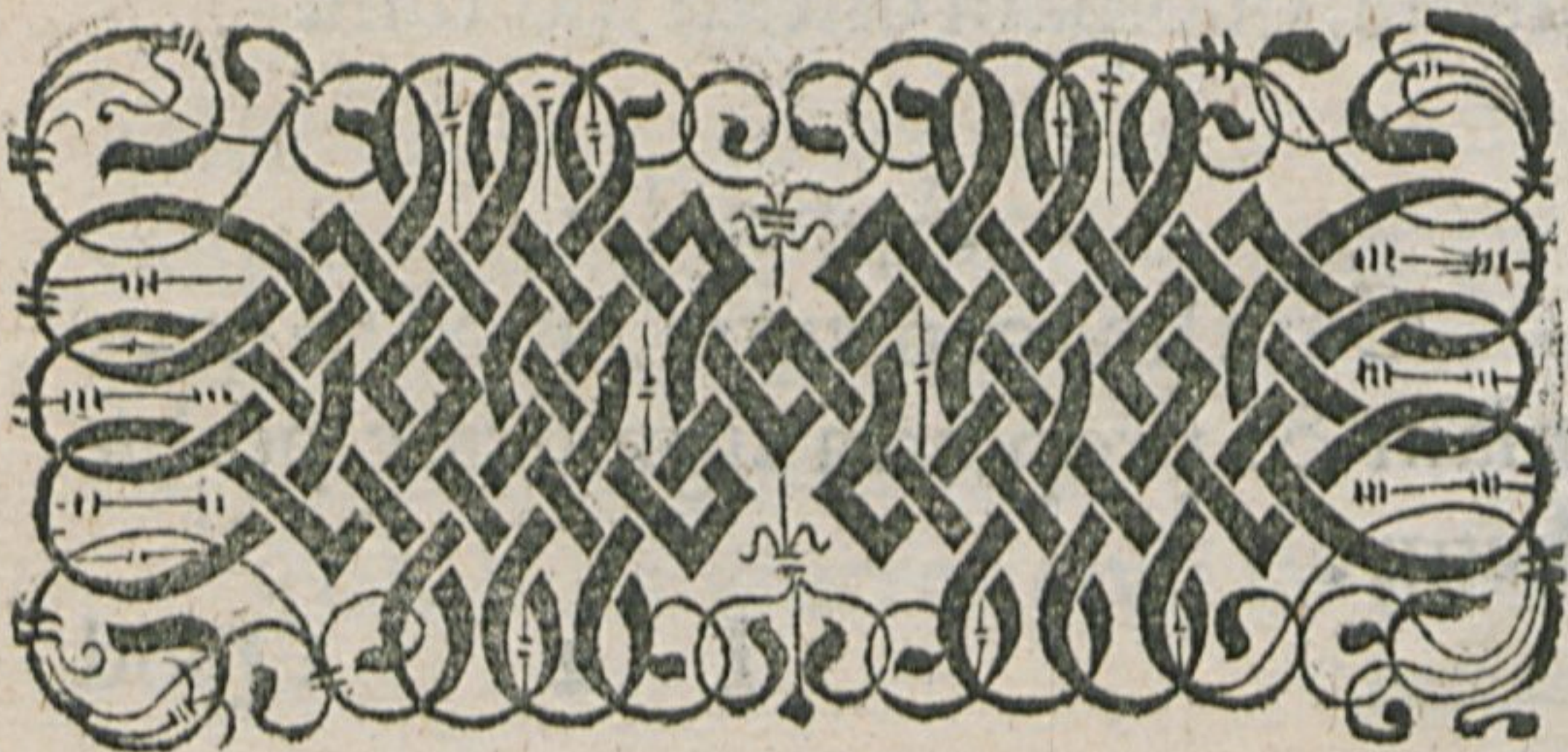
1. Reg. 1. Tu dixisti Domine mi
Rex, quod Salomon filius tuus regna
bit post me.

Iohan. 1. Et dixit, quoniam non
sum ego Christus.

Iohan. 8. Principium quod &
loquor q. d. iam ab initio
uobis hoc loquor, &
tamen igno-
ratis.

IX. Ca.

IX. CAPVT 67

DE PHRASIBVS PRÆPOSITI- ONVM.

CANONES.

I.

PRæpositio **IN** proprie localiter significat, sed nonnunquam etiam instrumentaliter pro cum usurpatur.

Pfal. 2. Reges eos in sceptro ferreo.

Lucæ 1. Fecit potentiam in brachio.

Lucæ 14. Si sal euanuerit, in quo condietur?

II.

IN nonnunquam causaliter significat.

I 3 Psal.

DE PHRASIBVS

Pfal. 31. In iusticia tua libera me,
id est, propter iusticiam.

Hoseæ 12. Fugit Iacob in regio-
nem Syriæ, & seruiuit Israel in uxore.

Luca 5. In uerbo tuo eijciam.

Ephes. 1. Dilexit nos in dilecto, id
est, propter filium suum dilectum.

Luca 22. Hic calix est nouum Te-
stamentum in meo sanguine, id est,
propter meum sanguinem, qui est in
eo calice. Nonnulli interpretantur
per uocem per uel cum, quasi dicat, per
uel cum meo sanguine. Ea de re uide-
antur Erasmus in annotationibus po-
stremis, & Lutherus in confessione
cœnæ.

III.

IN nonnunquam modum agendi
significat.

Pfal. 5. Inclinabo ad templum
sanctitatis tuæ in timore tui, q. d. ita
ut timeam te.

IN non-

IIII.

IN nonnunquam etiam mediantis uim continet, ita ut per significet.

Pfal. 10. Opprimit, inclinât, & prosternit in robustis suis pauperes, q. d. per robustos uel ministerio fortiorum.

Pfal. 78. Sacerdotes eorum cadebant in gladio.

Zacha. 9. In sanguine Testamenti educis uinctos, id est, per uel propter.

Rom. 4. Iustificati in sanguine ipsius, id est, per uel propter.

Colos. 2. Ne quis uos decipiat in humilitate.

V.

IN nonnunquã inter significat.

Pfal. 35. In hypocritis subsannationum placentæ fremendo super me dentibus suis, id est, inter hypocritas subsannantes, propter placentam, fremendo

I 4 mendo

DE PHRASIBVS

mendo fremuerunt super me denti-
bus suis.

VI.

IN nonnunquam pro significat.
Threnorum 5. Aquam nostram
in pecunia bibimus.

VII.

IN nonnunquam cum tota constru-
ctione nominaliter ponitur.

Gene. 17. Eris in patrem gentium,
id est, pater gentium.

Psal. 16. Funes ceciderunt mihi in
præclaris, pro, fors præclara mihi ce-
cidit uel contigit.

Psal. 33. Omne opus eius in ueri-
tate, id est, uerum.

Psal. 51. Ecce enim dilexisti ueri-
tatem in occultis, & in abscondito sa-
pientiam docuisti me.

Ibidem: In iniquitatibus conce-
ptus sum, & in peccatis concepit me
mater mea.

Psal.

Pfal. 110. Sacerdos in æternum,
pro, æternus.

Iesa. 4. Germen Domini erit in
magnificentiam & gloriam, id est, ma-
gnificum & gloriosum.

Matth. 22. Viam Dei in ueritate
doces.

Luca 2. Gloria in excelsis Deo,
q. d. excelsissima gloria, uel excelsissi-
mo Deo, uel Deo in cœlis.

Luca 21. Erit pressura in gentium
in dubitatione uel desperatione, quasi
dicat, erit pressura omnium maxime
angusta, adeo, ut ad desperationem
inducat propemodum.

Iohan. 8. Qui sermonem meum
seruauerit, mortem non gustabit in
æternum, pro mortem æternam.

Rom. 1. Qui est definitus filius
Dei in potentia, id est, Dei potentis.

1. Corint. 13. Loquimur sapienti-
am Dei in mysterio, id est, mysticam.

I 5

1. Corin.

DE PHRASIBVS

1. Corinth. 15. Seminatur corpus in debilitate & resurget in gloria, pro, debile & gloriosum.

VIII.

In cum tota constructione interdum aduerbialiter usurpatur.

Pfal. 9. Ille iudicat orbem in iusticia, & iudicat populos in rectitudinibus, pro, iuste & recte.

Pfal. 10. Vsq; quo stabis in longinquo, id est, procul.

Pfal. 68. Parate uiam ei, qui uehitur in pulchris, id est, pulchre.

Matth. 21. Hosanna in excelsis, pro, excelsissime uel excelsum, quasi dicat, Hosanna quoddam excelsa uoce canebant.

IX.

IN nonnunq; ociose & pleonastice poni reperitur.

Pfal. 9. Ad tempora in tribulatione, pro, ad tempora tribulationis.

Pfal.

Pfal. 12. Ponam in salute, pro, ponam salutem.

Pfal. 22. Aperire in labio.

X.

De & Ex nonnunquam cum tota constructione nominaliter significant.

Pfal. 72. Florebunt ex urbe sicut germen terræ, id est, ciues.

Paulus. Ex fide, ex lege, ex circumcissione, pro, fideles, legis operarij, circumcisi.

Appendix.

Similis regula est in Nomine proposita.

XI.

Post nonnunquam de inclusiuis intelligi debet.

Matth. 27. Post tres dies resurgam, pro, intra.

Marci 8. Oportet filium Dei post tres dies resurgere.

De

DE PHRASIBVS

De hoc commentatur Augustinus
de consensu Euangelista: lib. 3. cap.
24. Erasmus in Annotationibus.

XII.

Ante uel coram nonnunc̄ in sa-
cris pro contra ponitur, idq; Ebrais-
mirratione, quia אַנְּא ante & contra si-
gnificat.

Prouerb. 21. Non est sapientia,
non est prudentia, non est consilium
coram Domino, id est, contra Domi-
num.

Baruch 3. Miserere nostri, pecca-
uimus ante te.

XIII.

Ex hoc in illud pro augmentatio-
ne rei ponitur.

Psal. 84. De uictoria in uictoriam
ibunt, id est, subinde magis uincunt.

Iere. 9. De malicia in maliciam ex-
iuerunt, id est, subinde peiores facti
sunt.

Rom.

Rom. 1. Iusticia Dei per Euange-
lium reuelatur ex fide in fidem, id est,
Iusticia Dei per Euangelium
subinde magis magisque
reuelatur.

Δόξα τῷ Θεῷ.

VITEBERGÆ EXCV-
DEBAT IOHAN-
NES LVFFT,
ANNO

1561.

80 2 1005

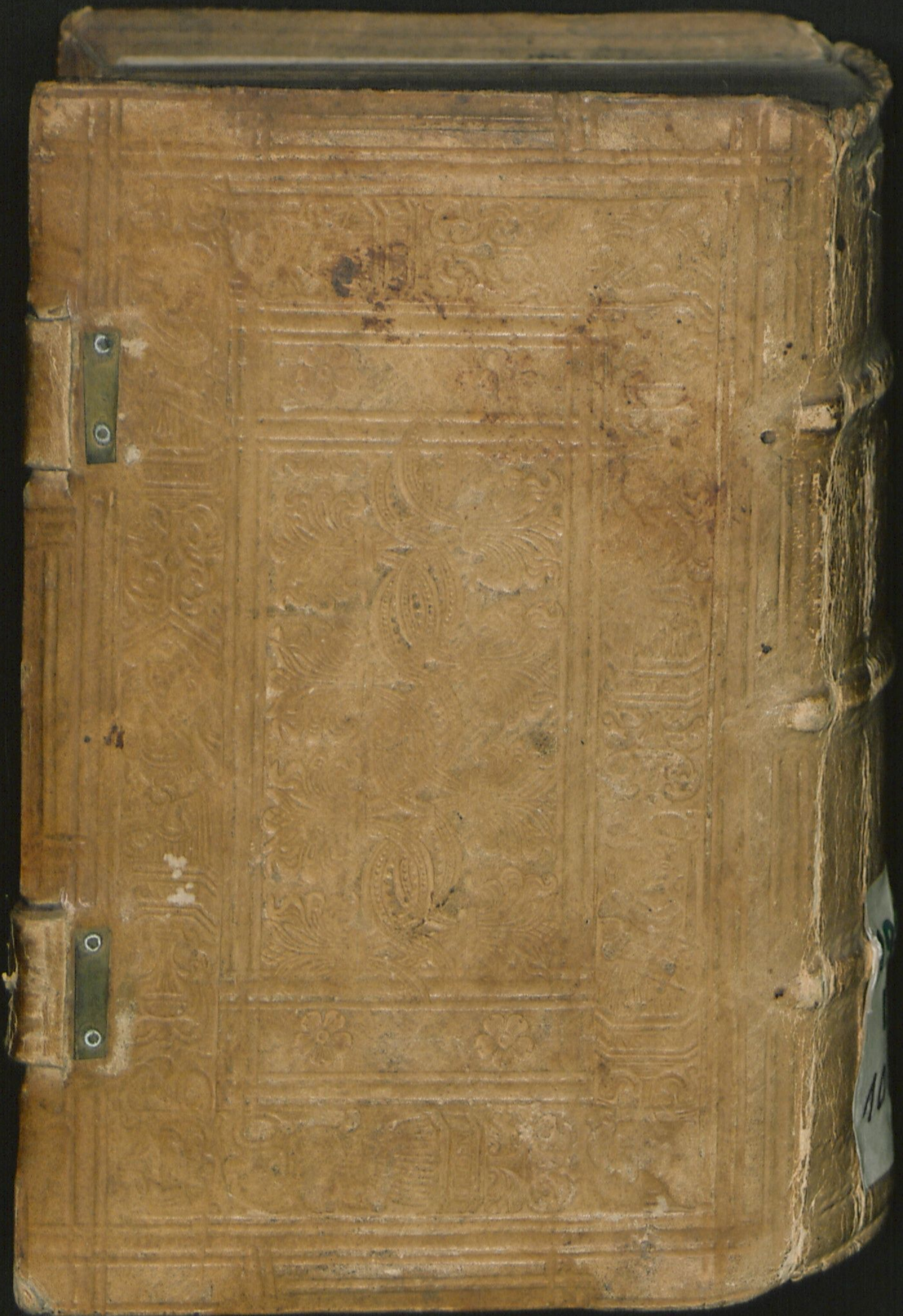
ULB Halle

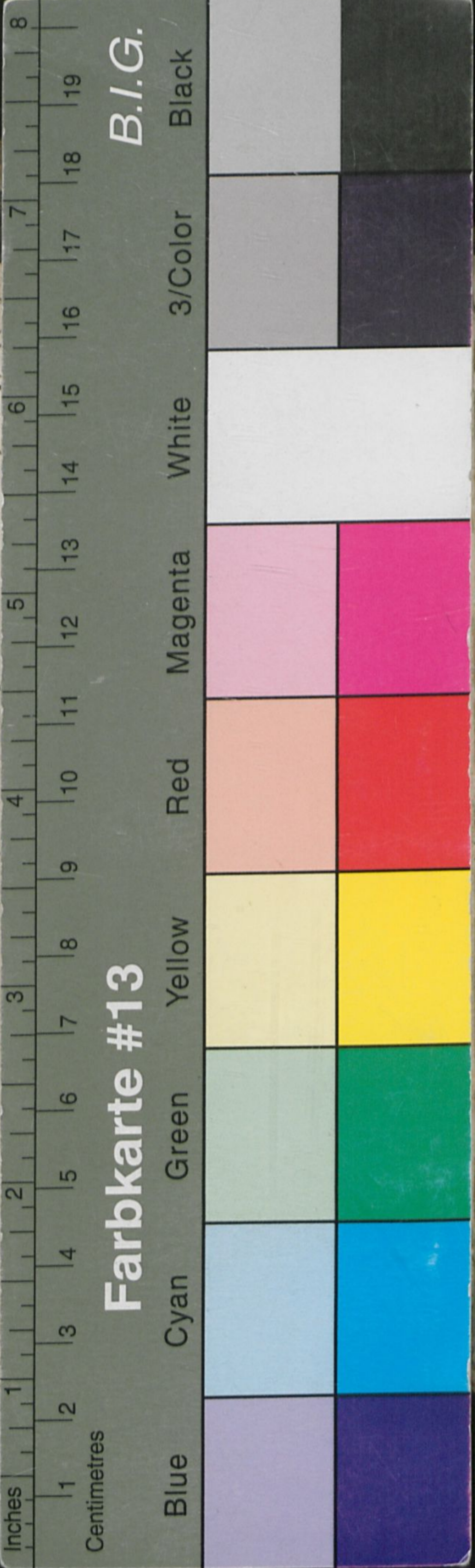
3

004 519 086

5b.

DE PHRA-
SIBVS EBRAE-
IS COMMENTA-
RIOLVS

ABDIAE PRÆTO-
RII.

VITEBERGÆ
EXCVDEBAT IOHANNES
LVFFT.
ANNO M. D. LXI.

